

Pilotprosjekt 16

Apotekteknikere på nytt oppdrag

Vaksinemyter
Vaksinemytene florerer, men kan bekjempes med informasjon og kunnskap.

20

27

Pensjonsseier
Historisk pensjonsseier for sykehusansatte.

Reseptfri medisin
Kun farmasøyter kan utlevere Viagra reseptfritt i ny ordning.

10

For familien. Mot karies.

Flux har utvidet sin familie av munn- og tannprodukter med tannkremer tilpasset hele familien. Fluortannkremene har et høyt innhold av fluor for sterke tenner og effektiv beskyttelse mot karies. De er uten såpestoffer (SLS), allergener og mikroplast. Med gode smaker tilpasset både store og små.

Flux tannkremer

Flux Tannkrem for voksne og barn over 6 år. Inneholder 1450 ppm fluor og har en god smak av Coolmint. **Flux Tannkrem 6+** for barn over 6 år. Inneholder 1450 ppm fluor med en mild smak av Sweet Mint, slik at overgangen til voksentannkrem blir lettere. **Flux Junior Tannkrem** for barn mellom 0–6 år, fra første tann. Inneholder 1000 ppm fluor og har en god smak av Fruit Mint.

Våre tannkremer er utviklet i samarbeid med skandinavisk tannpleie og er tilgjengelig i alle apotek. Flux tilbyr trygge produkter for en god munnhelse!

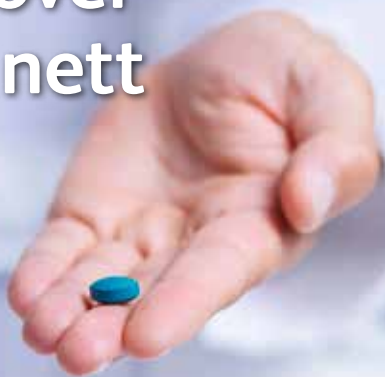
Teva Norge AS • www.fluxfluor.no • www.nullhull.fluxfluor.no

FLUX®

Har du fluxet i dag?

- 5 Forbundsleder har ordet
- 6 Småstoff
- 10 Viagra over disk og nett
- 16 Lovgivning mot legemiddelmangel
- 20 Apotekteknikerne avlaster sykepleierne
- 22 Vaksinemyster
- 26 Fra julegaver til veterinærmedisin
- 27 Pensjonsseier
- 28 Kurskalender
- 32 Operaen: Kunsthjelperen
- 36 Parat informerer
- 38 Spørsmål og svar
- 40 Kryssord og hjernetrim
- 42 Parats leder

Viagra over disk og nett

Bare farmasøyer kan utlevere Viagra Reseptfri når det blir første legemiddel ut i en ny ordning. Dette har vekket reaksjoner.

10

Apotekteknikerne avlaster spesialsykepleierne

Stavanger universitetssjukehus går nye veier for å sikre at spesialsykepleierne får mer tid til pasientnære oppgaver.

20

Katrine Auglend. Foto: Tonje Folkevang

16

Omstridt legemiddelmangel

Helseministeren vil gi Legemiddelverket fullmakter i ny lovgivning for å hindre medisinmangel.

20

Foto: Apotekforeninge

Vaksinemyster

Myter gjør at folk vegrer seg for vaksiner. Kan dette løses med informasjon og kunnskap?

27

Badil Røkke. Foto: Siv M. Bjelland

Pensjonsseier i Rikslønssnemda

Rikslønnsnemda gir ansatte i sykehusene rett til pensjon fra første krone.

Julenisseapoteket

Hva har julenissen med apoteket å gjøre? spør du kanskje. Ganske mye, kan jeg fortelle deg.

Julenissen har faktisk tette bånd til apoteket. Her er det nemlig en rød tråd. Dette er historien: I 1886 fant en vaskeekte apoteker, John Pemberton, opp det som er blitt verdens sterkeste merkevare – og verdens mest solgte produkt. Riktig, Coca Cola. I begynnelsen var det mye rart i den brune leskedrikken, som den gamle apotekeren sikkert fant på bakrommet – blant annet en dash kokain.

I 1931 hadde Coca Cola vokst til et stort, internasjonalt konsern, og dette året skulle brusprodusenten slå på stortromma med en stor julereklamekampanje. The Coca Cola Company hyret inn en tegner, som tegnet selveste julenissen på en helt ny måte – med rød drakt, rød lue

med hvit dusk, tjukt belte med gullspenne og store, sorte støvler. Og en flaske Coca Cola i hånda, selvsagt. Dette er julenissen, eller Santa Claus, slik vi kjenner ham i dag. Julenissen er altså et produkt av apoteker Pembertons søte oppfinnelse fra slutten av 1800-tallet.

I vår tid skulle man dessuten tro at julenissen har en finger med i spillet når det gjelder vareutvalget i norske apotek i førjulstida. Julesennep, kongerøkelse, julekaffe, julegløgg, julete, fløtekarameller, hansker, skjerf, lue, ullundertøy og tøfler – dette er bare noen av juleproduktene apotekene pusher på oss nå i julestria. Og sannelig finnes det ikke apotek i Norge hvor man kan kjøpe en iskald Coca Cola også, hvis man blir tørst av julehandelen. Ringen er sluttet. God jull!

Vedee

Farmasiliv

Utgis av:
Farmasiforbundet i Parat

Farmasforbundet,
Lakkegata 23
Postboks 9029 Grønland
0133 OSLO

www.farmasiforbundet.no
www.parat.com

Besøksadresse: Lakkegata 23
Telefon: 21 01 36 00
Teleaks: 21 01 38 00
E-post: post@parat.com

Ansvarlig redaktør: Trygve Bergsland
Mobil: 905 85 639
E-post: trygve.bergsland@parat.com

Leder: Irene Hope
Mobil: 958 00 766
E-post: irene.hope@parat.com

Forsidefoto: Madina Corpus
Avbildet: Erik Svandal, Marcus Zaremba,
Tonje Folkvang

Alle illustrasjonsbilder i bladet som ikke er kreditert er levert av iStock.

Redaksjonen avsluttet: 15.11.2019
Materiellfrist neste nummer: 7.2.2020

ISSN: 1891-6864
ISSN: 2464-1618 (online)

Layout:
Storybold
www.storybold.no

Trykk: Ålgård Offset AS
www.a-o.no
Telefon: 51 61 15 00

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav og er svanemerket, CO₂-nøytralt og 100 prosent resirkulerbart.

Vi arbeider etter
Vær Varsom-plakatens regler
for god presseskikk.

Den som mener seg rammet av urettmessig publisering, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) er et klageorgan oppnevnt av Norsk Presseforbund som behandler klager mot mediene i presseetiske spørsmål.

Adresse: Rådhusgt 17
0158 Oslo
Tlf: 22405040
E-post: pfu@presse.no

presse.no

Legemiddelmangel og lovendringer

Legemiddelmangel har det siste året blitt en stor og viktig problemstilling i Norge. Over 1000 mangelsituasjoner hittil i år på viktige legemidler har nærmest skapt en nasjonal krise for den norske befolkningen, og man ser den samme trenden globalt.

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) publiserte i oktober et høringsforslag om lovendring i apotekloven og legemiddeloven. Dette gjør de for å sikre bedre legemiddelberedskap i Norge.

Tiltakene HOD foreslår, er en innføring av en hjemmel i legemiddeloven for å ha muligheten til å kunne forby legemiddelgrossistene å drive med parallell eksport. Parallell eksport er eksport til andre EØS-land av legemidler som er produsert, pakket og importert for det norske markedet. Formålet er å sikre best mulig tilgang på legemidler for den norske befolkningen.

I tillegg ønsker HOD at Legemiddelverket skal få en elektronisk tilgang til lagerstatus fra grossistene og apotekene, slik at man oppnår bedre oversikt og kontroll over legemidlene som omfattes av mangelsituasjonen. Dette tiltaket har fått klare reaksjoner fra bransjen.

Apotekforeningen reagerer sterkt på det de mener er en inngripende regulering i form av en lovendring, som de mener kunne vært løst gjennom dialog med bransjen for å sammen komme opp med tiltak. Farmasiforbundet støtter Apotekforeningen i dette.

Vi har legemiddelmangel i Norge fordi leverandørindustrien ikke klarer å levere legemidlene vi har behov for. Det fremstår da som merkelig at legemiddelleverandørene, som i aller største grad kan påvirke forsynings sikkerheten, ikke berøres av lovforslaget.

Apotekene og apotekansatte er de som først møter kunder og pasienter som ikke får sine legemidler, og

har i betydelig grad merarbeid i de situasjonene legemiddelmangel oppstår. Det viktigste er at kunder og pasienter får medisinen sine, og de ansatte på apotekene gjør sitt ytterste for å finne alternative løsninger.

Farmasiforbundet mener det må utarbeides felles, tydelig og konkret informasjon fra bransjen og Legemiddelverket, til helsepersonell på apotekene. Det må komme tydelig frem hva man skal formidle til dem som ikke får medisinen sine. Dette mener Farmasiforbundet er et viktig tiltak for å opprettholde tilliten til bransjen, og for å bidra til en bedre forståelse hos kunder og pasienter for hvorfor legemidlene ikke kan skaffes.

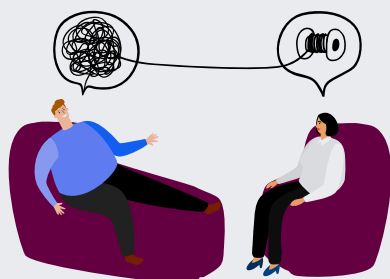
Inne

Regjeringen vil ha tiltak mot medisinmangel

Hittil i år har det kommet 1035 meldinger om mangler på viktige medisiner. Nå vil regjeringen styrke beredskapen. Forslaget vil innebære endringer i apotekloven, apotekforskriften og grossistforskriften. Det vil gi Legemiddelverket rettigheter til å rasjonere viktige medisiner og få innsyn i lagrene for hele landet for å kunne begrense ulempene for befolkningen dersom det oppstår mangel. Lovforslaget innebærer også at parallellimport kan forbys.

Legemiddelindustrien (LMI) ønsker tiltakene velkommen og støtter regjeringens forslag fullt ut. Flere ganger de siste årene har det vært kritisk mangel på viktige medisiner. Apoteker har rett og slett vært tomme for kritisk viktige medisiner i løpet av 2018. @NTB

Medisinstuderer søker psykologhjelp

Administrerende direktør og psykolog Gudmundur Ebenezar i Lifekeys sier til Universitas at flere fra medisinstudiene søker hjelp, og knytter det til krevende studier og uforutsigbarhet etter endt utdanning. Ebenezar peker blant annet på at den omfattende søknadsprosessen til lege i spesialiseringsstilling er en årsak til usikre fremtidsutsikter.

Ferdig utdannede legestudenter må få en såkalt LIS1-stilling for å komme videre til spesialistutdanning. Stillingen er obligatorisk for å kunne praktisere som lege. Tall fra Helsedirektoratet viser at 825 legestudenter, 64 prosent av søkerne, ikke fikk stilling ved søknadsrunden i vår.

@NTB

Komplett Apotek bytter navn til Farmasiet

Komplett Apotek har blitt Norges største nettapotek. Med ny sjef og nye eiere vil selskapet få flere nordmenn til å handle apotekvarer på nett, og som en del av satsningen bytter selskapet navn, til Farmasiet.

Farmasiet sier den norske apotekhandelen på nett er umoden, og viser blant annet til Sverige hvor markedsandel på nett er over 10 prosent. I Norge står netthandel for 1 prosent av den totale handelen, men er i vekst. Apotekvarer er blant de letteste varene å kjøpe på nett da kunden som oftest vet hva den vil ha og risikoen for retur er lav.

@Farmasiet.no

Legemiddelprodusentene tar risiko mot betaling

Seniorrådgiver ved Legemiddelindustrien (LMI), Line Walen, sier utvikling av legemidler er en langvarig og kostbar prosess. – Mer enn 90 prosent av legemiddelprosjekter blir det ingenting av. De skrotes på veien. Så når det tar 10 til 12 år og 90 prosent blir det ingenting av, da er det klart det blir veldig kostbart. Det er så mye risiko at det må man kompensere med overskudd og det investorer ser på som lønnsomt, sier hun.

Kommunikasjonssjef i Pfizer Norge, Joachim Henriksen, mener det er behov for en ny modell for å fordele risikoen. – Vi kan starte behandling og se hvor bra det fungerer. Hvis vi har rett, får vi den prisen vi vil ha, men viser det seg at det ikke er så bra, så får vi betale, sier han. @farmatid.no

Flere enn noen gang blir influensavaksinert

I fjor ble nesten 900 000 nordmenn vaksinert mot influensa, noe som var et rekordhøyt tall. I år blir det trolig enda flere.

– Det er bestilt inn 200 000 flere vaksiner i år enn i fjor, og vi har aldri hatt så store bestillinger noensinne, sier Karoline Bragstad, fungerende leder for influensavdelingen i Folkehelseinstituttet til NTB.

Helsemyndighetene anbefaler vaksinen til folk som er i en risikogruppe – eldre, kronikere og gravide – samt helsepersonell og andre som er sammen med personer med nedsatt immunforsvar. Samlet gjelder det 1,6 millioner nordmenn. Det innebærer at nesten én av tre her i landet anbefales å ta vaksinen.

@NTB

En milliard til forskning på muskel- og skjelettlidelser

Olav Thon gir en milliard til forskning på muskel- og skjelettlidelser.

– Disse plagene koster staten milliarder av kroner i sykepenger og fravær i arbeidslivet, men er merkelig lite prioritert i det offentlige forskningsapparatet, sier Thon.

Det er deler av Thons egen formue som skal bidra til stiftelsen. Milliardæren overførte i 2013 aksjer for rundt 26 milliarder til Olav Thon Stiftelsen og står i dag oppført med en formue på 2,3 milliarder i skattelisten. Ifølge Thon selv vil det meste av stiftelsens penger bli investert i eiendom, og han håper dette vil gi en årlig avkastning på opp mot 100 millioner kroner i året. Det meste av dette skal deles ut til forskning, skriver NRK. @NTB

Foto: Gry Truelsen/Olav Thon Gruppen

apoteknikk

Helseministeren vil begrense legemiddelsalget

For å unngå legemiddelmangel åpner Helse- og omsorgsdepartementet for rasjone- ring, eksportforbud og større innsyn i lagrene til grossistene og apotekene. Legemiddelmangel er et økende problem. Hittil i år har Legemiddelverket mottatt 1035 mangelmeldinger. Nå har Helse- og omsorgsdepartemenetet (HOD) laget et forslag til lovendringer som skal styrke legemiddelbered- skapen. Lovendringene vil gi Legemiddelverket kraftigere verktøy for å kunne iverksette tiltak dersom det er fare for eller foreligger en man- gelsituasjon. Forslaget som nå sendes på høring, skal ivareta flere av tiltakene som foreslås i Helsedirektoratets rapport. Høringsfristen er 2. januar 2020. *@farmatid.no Helseminister Bent Høie (H). Foto: Bjørn Stuedal.*

18 400 glyfosat- søksmål mot Bayer

Den tyske farmasigiganten Bayer opplyser at det til sammen er kommet 18 400 søksmål mot selskapet med påstander om skadevirkninger av glyfosat. Bare siden april er antall søksmål i forbindelse med glyfosat, som er en viktig ingrediens i ugressmiddelet Roundup, steget fra 13 400 til 18 400, sier selskapet i en pressemelding. I alle de første søksmålene som er blitt behandlet i retten, har saksøkerne vunnet frem. Dommerne har gitt dem rett i at produkter med glyfosat, inkludert Roundup, kan ha gitt dem kreft.

@NTB

Curida-avtale på 800 millioner kroner

Curida har inngått tre langsiktige avtaler om utvikling og produksjon av legemidler. Avtalene har en verdi på 800 millioner kroner, og produksjonen ved fabrikken i Elverum blir femdoblet i forhold til i dag når de får full effekt av avtalene i 2023, skriver Østlendingen. Curida har nå rundt 100 ansatte, i Elverum og Ås. De nye kontraktene vil gi mellom 30 og 50 nye arbeidsplasser i Elverum. Da begynner de å nærme seg antallet på 200 som var ansatt før Takeda Nycomed la ned. *@farmatid.no*

Danske farmasøyter får skrive ut medisiner

Danmark har fått behandlerfarma- søyter som er autorisert til å fornye noen resepter. Apotekforeningen og Farmaceutene håper norske myndig- heter følger nabolandet. P-piller, insulin og inhalatorer til behandling av kols er blant legemidlene som behan- dlerfarmasøyter med en rekke begrens- ninger kan fornye resepten på. I Norge har apotekfarmasøyter i dag anledning til å foreta såkalte nødekspedisjoner når pasienter mangler livsnødvendige legemidler. *@farmatid.no*

Stanser legemiddel mot magesår

All levering av medisinen ranitidin, som brukes mot magesår og sure oppstøt, er stanset og skal granskes etter funn av kreftfremkallende stoff ifølge Dagens Medisin. Bakgrunnen er funn av en forurensning i tablettene, melder Statens legemiddelverk.

Stoffet N-nitrosodimetylammin (NDMA), som kan være kreftfremkallende, er funnet ved analyse av tabletter med ranitidin i USA, Tyskland og Sveits. Det euro- peiske legemiddelkontoret EMA har derfor startet gransking for å vurdere helse- risikoen ved bruk av slike legemidler.

I Norge brukes to legemidler med ranitidin: Ranitidin «Ratiopharm» og Zantac «GlaxoSmithKline». I 2018 var det 47 000 pasienter som fikk ranitidin på resept. Det er flere andre medisiner som kan være et alternativ. *@NTB*

Legemiddelutgiftene i Norge går ned

Økt konkurranse har bremsset statens legemiddelutgifter, ifølge Apotekforeningen. Men prisutgiftene kan øke igjen dersom nye og dyre legemidler blir subsidiert. En rapport fra Apotekforeningen viser at det ble solgt legemidler fra apotek for 18,1 milliarder kroner fra januar til august i år. Sammenlignet med samme periode i fjor utgjør salget en økning på 1,0 prosent.

– En forklaring på prisreduksjonen er økt konkurranse på dyre, sykehusfinansierte legemidler, sier næringspolitisk direktør Oddbjørn Tysnes i Apotekforeningen.

Ifølge Apotekerforeningen er den største usikkerheten om legemiddelutgiften bruken av nye og dyre legemidler. Nye og svært dyre legemidler er i stor grad avhengig av offentlig finansiering for å bli brukt.

@NTB

Overgangsperiode for verifikasjons-systemet

Legemiddelverket godtar overgangsordninger for EUs forfalskningsdirektiv frem til 1. desember. Apotekenes datasystem som skal håndtere de nye sikkerhetstiltakene for å stoppe falske legemidler som en del av EUs forfalskningsdirektiv (FMD), er skrudd på og har vært i drift siden 9. februar i år. Siden systemet ble satt i gang, har Legemiddelverket godtatt overgangsordninger som skulle vært avsluttet 1. oktober. Legemiddelverket har godtatt å forlenge overgangsperioden til 1. desember.

Overgangsordningene som benyttes, består av et amnesti hvor apotekene har aksept for å overse varselampene i datasystemet og et filter i systemet som gjør at produkter uten batchnummer ikke blir kontrollert opp mot databasen.

@farmatid.no

Lover løsning på fremtidens antibiotika

Mange ser dystert på fremtiden med økende antibiotikaresistens og frykter en fremtid hvor infeksjoner igjen blir menneskenes dødeligste fiende, mens andre leter høyt og lavt etter nye metoder for å bekjempe den. Blant annet gjøres det forsøk på å redusere bruken, bruke antibiotika riktigere, begrense resistensutvikling og se etter nye antibiotika.

John Sigurd Mjøen Svendsen er professor ved Universitetet i Tromsø og har som mål å finne nye antibiotika i arktiske farvann og foredle dem ved hjelp av digital teknologi. Selv om det ikke er funnet nye antibiotika på nesten et tiår, mener Mjøen Svendsen at det ikke er grunn til å anta at det er umulig å finne flere, men alle som er funnet til nå, er dem som er relativt lette å finne. Han mener blant annet at det er noe å finne hos hesteskokrabbene, som lever i omgivelser der de er sterkt utsatt for infeksjoner. @farmatid.no

Legemidlene tilbake til apotekene

Høy bruk av smertestillende blant ungdom viser at apotekene med sitt kompetente helsepersonell er best egnet til å selge legemidler, mener Farmaceutene. Salget av smertestillende legemidler har økt jevnt siden det ble åpnet for salg utenfor apotek gjennom LUA-ordningen (Legemidler utenfor apotek). Spesielt stor har økningen vært blant ungdom. UngData-undersøkelsen viser at mange norske ungdommer bruker smertestillende legemidler ukentlig. Sju prosent av ungdomsskole- og videregående skoleelever bruker smertestillende daglig eller flere ganger i uken mens henholdsvis ti og tolv prosent bruker det én gang i uken.

Farmaceutene mener at legemidler kun bør selges til forbruker der det er rådgivning og veiledning fra kompetent helsepersonell tilstede. Tilgang på legemidler i alle andre slags utsalgsteder ufarliggjør legemidlene, og kjøperen får ingen informasjon om farene ved varen. @farmatid.no

Viagra over disk og nett

Bare farmasøyter kan utlevere Viagra Reseptfri når det blir første legemiddel i den nye ordningen «reseptfri medisin med veiledning». Farmasiforbundet reagerer på at det er opp til nettapotekene selv å finne gode løsninger for farmasøytkontakt.

Av: Kristin Rosmo

Første legemiddel ut i den nye ordningen «reseptfri medisin med veiledning» blir Viagra Reseptfri (sildenafil). Det blir ifølge Pfizer en realitet tidlig neste år. Ordningen ble tidligere omtalt som

Ulrike Jüse, Legemiddelverket, mener det er opp til nettapoteket å lage gode løsninger for interaksjon med farmasøyt.
Foto: Legemiddelverket

«farmasøytutlevering», men omtales nå som «reseptfri medisin med veiledning». Årsaken er at Legemiddelverket under utredningen av den nye ordningen landet på at alt helsepersonell i apotek i utgangspunktet skal skulle kunne praktisere en slik utlevering.

Obligatorisk veiledning

For å kunne selge Viagra Reseptfri stilles det imidlertid krav om veiledning fra farmasøyt før utlevering. Hensikten med den obligatoriske veiledningen er å avklare om kunden har sykdommer eller bruker medisiner som gjør at han ikke kan bruke Viagra Reseptfri, men heller bør ta kontakt med fastlegen for en eventuell forskrivning av egnet potenslegemiddel.

Forsker ved Legemiddelverket, Ulrike Jüse, forklarer at farmasøyters grunnkompetanse er bakgrunnen for kravet om veiledning.

– Legemiddelverket vurderer det slik at dersom kunden har spørsmål om interaksjoner ved samtidig bruk av andre legemidler eller har en sjelden sykdom, er det farmasøyten som har den rette grunnkompetansen for å kunne svare på om

bruk av Viagra Reseptfri er forsvarlig eller om kunden bør henvises til lege. Å svare på slike spørsmål krever solid kompetanse innen farmakologi og farmakokinetikk, noe farmasøyter har, forklarer Jüse.

Viagra Reseptfri skal også kunne kjøpes fra godkjente nettapotek. Legemiddelverket mener at det kan være med på å redusere ulovlig og farlig nettkjøp av potensmidler. På sine nettsider viser de til at man i en av fire kontrollerte postsendinger finner ulovlige legemidler, og at det i mange av tilfellene er snakk om potensmidler. I 2018 ble det destruert omkring 8000 legemidler som ble avdekket i post- og kurerforsendelse og rundt 30 prosent av disse var potensmidler.

Viagra Reseptfri i nettapotek

I fysiske apotek skal farmasøyten bruke en sjekkliste under den obligatoriske veiledningen. Også ved kjøp i nettapotek er det krav om at kunden må svare på spørsmålene i sjekklisten og være i dialog med farmasøyt før Viagra Reseptfri kan kjøpes.

– I et nettapotek kan dette løses på flere måter, og det er opp til nettapoteket å

Første legemiddel i den nye ordningen «reseptfri medisin med veiledning» blir Viagra Reseptfri (sildenafil). Foto: Pfizer

lage gode løsninger for interaksjon med farmasøyt, sier Jüse.

Hun poengterer at det er samme krav som gjelder for fysisk apotek og nettapotek, nemlig at kunden skal få veiledning gjennom farmasøyt og at betingelsene i sjekklisten skal være oppfylt før legemidlet kan leveres ut. Nettapotekene kan ikke selge Viagra Reseptfri på tidspunkter uten tilgjengelig farmasøyt.

– Legemiddelverket ønsker i utgangspunktet ikke å spesifisere ytterligere krav til veiledning og salg av Viagra Reseptfri gjennom nettapotek. Vi mener å ha landet på en løsning som er trygg for kundene, rettferdig og praktisk gjennomførbar. Det er opp til bransjen selv å lage strengere løsninger dersom man anser det som nødvendig, understreker Jüse.

Uklare krav til nettapotekene

Legemiddelverket har helt siden de offentliggjorde at Viagra Reseptfri skulle komme på markedet tidligere i høst informert publikum via sine nettsider om at legemidlet også kan kjøpes via nettapotek. Der kan man lese at kunden må svare på de samme spørsmålene som i et vanlig

apotek. Når det gjelder farmasøytkontakt skriver de imidlertid at man kun vil få et tilbud om en samtale med en farmasøyt i forbindelse med bestillingen.

Farmasiliv spurte i september Legemiddelverket om bakgrunnen for at kunden selv tilsynelatende skal avgjøre om han skal ha samtale med farmasøyt ved kjøp av Viagra Reseptfri gjennom nettapotek, samtidig som det ikke er åpnet for en lignende mulighet i fysiske apotek.

I tråd med nettapotekløsningen kunne en mulighet vært at en apotektekniker kan gjennomgå sjekklisten, og hente en farmasøyt dersom kunden ønsker det.

«Vanskelig å sammenligne»

Legemiddelverket svarte da at det er vanskelig å sammenligne fysiske apotek med nettapotek og stille nøyaktig samme krav. De mente også at en apotektekniker kanskje ikke ville innse at et visst spørsmål heller burde bli besvart av en farmasøyt, og at det i tillegg kunne gi noen praktiske utfordringer når apotekteknikeren skulle tilkalle en farmasøyt midt i en samtale om et litt følsomt produkt.

Senere har altså Legemiddelverket presisert overfor Farmasiliv at kravene til farmasøytkontakt er like for nettapotek og fysiske apotek. Informasjonen overfor publikum på Legemiddelverkets nettsider er likevel ikke endret. Der kan man fortsatt lese at farmasøytkontakt kun er et tilbud ved

De største nettapotekene i Norge er klare for å selge Viagra Reseptfritt. Skjermdump: Apotek1, Vitusapotek, Boots apotek

kjøp av Viagra Reseptfri via nettapotek (det tas forbehold om endringer etter Farmasiliv-redaksjonen ble avsluttet, red. anm.).

Ikke til å forstå

Leder i Farmasiforbundet, Irene Hope, reagerte i høst kraftig på det som kunne tolkes som ulikheter i kravene mellom salg av Viagra Reseptfri i fysiske apotek og nettapotek.

Reseptfri medisin med veiledning

Ordningen, tidligere omtalt som «farmasøytutlevering», er utredet av Legemiddelverket på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartement.

- Ordningen organiseres som et tiltak som skal minimere risikoen for feilbruk og bivirkninger av legemidler.
- Ordningen innebærer at kunden får obligatorisk veiledning fra apotekansatte.
- Veiledningen er et krav for å få kjøpt legemidlet uten resept.
- Dersom betingelsene for reseptfritt kjøp ikke oppfylles, vil kunden bli anbefalt å kontakte lege.
- Aktuelle legemidler for ordningen kan omfatte legemidler som i dag er enten reseptfrie eller reseptbelagte.
- Endringene i Apotekforskriften og forskrift om rekvirering og utlevering av legemidler fra apotek trådte i kraft 1. januar 2018.
- Første legemiddel i ordningen blir Viagra Reseptfri, som kun skal kunne leveres ut av farmasøyt.

Kilde: Legemiddelverket

– I utgangspunktet har jeg forståelse for at det kreves noe høyere kompetanse enn det apotekteknikerne har når det gjelder veiledning ved kjøp av Viagra Reseptfri, og er enig i at det skal stilles strenge krav til utlevering fra apotek, sier Hope.

Hope reagerte også på Legemiddelverkets utsagn til Farmasiliv tidligere i høst om at apotekteknikere ikke så lett kan vurdere når det er riktig å tilkalle en farmasøyt.

– Slike vurderinger gjør vi hele tiden hver eneste dag. Apotekteknikere er autorisert helsepersonell, og arbeider i førstelinjen på apoteket. Yrkesgruppen håndterer og gir råd om både reseptfrie og reseptpliktige legemidler, og det er hverdagen vår å arbeide som et team sammen med farmasøytene på apoteket, poengterer hun.

Ansvarsfraskrivelse

Hope mener at selv om Legemiddelverket nå har presisert at kravene er like, sier de ingenting om hvordan gjennomføringen av informasjonskravet skal foregå i praksis. Hun mener det er ansvarsfraskrivelse å si at det er nettapotekene selv som skal finne gode løsninger på hvordan informasjon fra farmasøyt skal foregå.

Per Kristian Faksvåg i Apotekforeningen mener hele ordningen baserer seg på at det skal være kontakt mellom farmasøyt og kunde. Foto: Stian Gregersen/ Apotekforeningen

Hope fremhever at dette viser en for avslappet tilnærming til kjøp gjennom nettapotek.

– Jeg trodde poenget var å stille spørsmål til kunden i møte med farmasøytene for å avdekke om interaksjoner og sykdommer er til hinder for utlevering. Jeg opplever at utleveringsmåten nærmest ikke er så nøye når det kjøpes gjennom nettapotek. Slik jeg forstår det, er det uklart hvordan Legemiddelverket tenker at veiledningen fra farmasøyt skal utføres ved kjøp fra nettapotek. Jeg kan derfor ikke forstå hvorfor apotekteknikere i fysiske apotek ikke kan stille spørsmålene som kreves for å utlevere Viagra Reseptfri, sier Farmasiforbundet-lederen.

Kravene må være like

Farmasiliv tok tidligere i høst kontakt med Apotekforeningen for å høre hvordan de stilte seg til at kravene til farmasøytkontakt tilsynelatende ikke var de samme til nettapotek som til fysiske apotek.

Apotekforeningen har etter dette hatt en dialog med Legemiddelverket der de har presisert at det må være like regler for nettapotek og fysiske apotek knyttet til ordningen.

– Legemiddelverket har på bakgrunn av dette presisert den ordningen som gjelder, sier fagdirektør i Apotekforeningen, Per Kristian Faksvåg.

Apotekforeningen støtter Legemiddelverkets krav om at det er farmasøyt som skal stå for veiledning og utlevering av Viagra Reseptfri.

– Ved utlevering av Viagra reseptfri er det viktig å kunne gi utdypende

*Joachim Henriksen i Pfizer stoler på at både fysiske apotek og nettapotek innretter seg slik at sikkerheten blir godt ivaretatt.
Foto: Pfizer*

forklaring på de ulike kontrollspørsmålene og å kunne svare på eventuelle tilleggsspørsmål kunden har. Apotekforeningen er opptatt av at kravene til farmasøytkontakt i forbindelse med utlevering av Viagra Reseptfri skal være like ved kjøp i henholdsvis nettapotek og fysiske apotek, forklarer Faksvåg.

Han mener kravene i fysiske apotek og nettapotek nå er likestilt.

– Kundeopplevelsen blir nødvendigvis forskjellig, men vi mener at Legemiddelverket nå klart har sagt at kravene i nettapotek er de samme som i fysiske apotek. Hele ordningen baserer seg på at man har kontakt mellom farmasøyt og kunde, sier Faksvåg.

Ønsker enklere og sikrere tilgang

Kommunikasjonssjef i Pfizer i Norge, Joachim Henriksen, mener Viagra Reseptfri vil gi en sikker og trygg tilgang til behandling.

– Ereksjonsproblemer angår et stort antall menn, og mange unngår å søke behandling hos lege. Vi har hatt en utmerket dialog med Legemiddelverket og apotekene i denne prosessen, og mener at Viagra Reseptfri vil gi enklere og sikrere tilgang til god behandling, sier Henriksen.

Han mener farmasøyter har høy kompetanse på riktig legemiddelbruk og dialog med pasienter.

– Når det kommer til hvordan nettapotekene løser dette, stoler vi på at både fysiske apotek og nettapotek innretter seg slik at sikkerheten blir godt ivaretatt, sier kommunikasjonssjefen. ■

Viktig sjekkliste

Sjekklisten kundene må svare på før utlevering av Viagra Reseptfri inneholder blant annet en anbefaling om å ta en helsesjekk hos fastlegen innen seks måneder.

Impotens kan nemlig være et tidlig tegn på blant annet diabetes og hjerte- og karsykdommer.

– Det er en klar fordel at sjekklisten gjennomgås sammen med en farmasøyt før utlevering, sier medisinsk medarbeider i Diabetesforbundet, Trond Geir Jenssen. Han er også overlege ved Oslo Universitetssykehus, Rikshospitalet, og professor II ved Universitetet i Oslo.

Han tror det vil bidra til at menn med impotens blir gjort oppmerksom på at det blant annet kan være et symptom på diabetes, og viser til at nesten halvparten av menn som har diabetes type 2 oppgir ereksjonssvikt blant symptomene.

– Ved hjelp av sjekklisten blir kunden gjort oppmerksom på potensielle interaksjoner og sykdommer som ikke er forenlig med bruk av Viagra før nærmere sjekk hos fastlegen, sier Jenssen.

*Trond Geir Jenssen i Diabetesforbundet mener sjekklisten kan bidra til større oppmerksomhet på at impotens kan være et symptom på diabetes.
Foto: Diabetesforbundet*

*Sjekkliste for Viagra Reseptfri/sildenafil.
Skjermbilde fra Legemiddelverkets nettside.*

PHYSIOMER®

Den naturlige og effektive saltvannsoppløsningen

SJØVANNET SOM LINDRER NESEPLAGER OG FOREBYGGER KOMPLIKASJONER I ØRE OG HALS¹

Ved å skylle nesegangene jevnlig med Physiomer, kan du forebygge komplikasjoner i øre og hals, redusere antall sykedager og redusere behovet for legemidler¹, sier Åse Marit Vig, Produktspesialist i Perrigo

– Tett nese er ikke bare ubehagelig, det gjør også at du er mer utsatt for komplikasjoner i øre og hals. Det å holde nesene ren og åpen kan faktisk bidra til at du slipper unna en antibiotikabehandling litt lenger ute i løypa, sier hun.

SALTVANN ER IKKE SALTVANN

Samtidig påpeker hun at du må bruke riktig saltvann for å få best mulig effekt.

– Det er stor forskjell på naturlig sjøvann og produkter som består av vanlig vann som er tilsatt salt. Physiomer er naturlig sjøvann uten tilsetninger, med mineraler og sporstoffer i behold.

MINERALRIKT OG NATURLIG SJØVANN

Sjøvannet i Physiomer-produktene er hentet fra havet utenfor Saint-Malo i Frankrike. I dette vannet finnes det over 80 mineraler og sporstoffer.

– Det er disse stoffene som er hemmeligheten. Mineralene gjør naturlig sjøvann annerledes enn vanlig saltvann, da mineraler og sporstoffer er viktig for nes slimhinnens funksjon. Pakningene våre er også lufttette og sterile, derfor trenger ikke Physiomer noen tilsetningsstoffer for å være holdbar.

ANBEFALT AV SPESIALISTER

Studier viser at Physiomer reduserer antall sykedager og forebygger infeksjoner i øre og hals.¹

– Physiomer anbefales av spesialister. Produktene gir ikke avhengighet og kan brukes hver dag. For å unngå ørebetennelser er det lurt å holde tette baby neser åpne med en slik spray og forkjølet spebarn får jo ofte problemer med både å spise og sove, så der har jeg faktisk fått mye og viktig hjelp av Physiomer, sier Åse.

«Physiomer kan også brukes av spebarn»

Åse Marit Vig, Produktspesialist i Perrigo

FAKTA

Physiomer inneholder naturlig sjøvann med over 80 mineraler og sporstoffer.

Dokumentert effekt for isotone varianter:

- Rengjør nesegangene og gjør det lettere å puste
- Fukter og gjenoppbygger neselimhinnen
- Forebygger sekundære infeksjoner i øre, nese og hals

NESESKYLL 0,9% SALTINNHOOLD RENGJØR, FOREBYGGER OG FUKTER

Baby mist
Fra 0 år
Rengjør babyens nese og gjør det enklere å puste samt gjør søvn og amming enklere og mer behagelig.

Comfort tip - skånsomt munnstykke.
Mild spray.

Normal Jet & Spray
Fra 2 år
Til skylling av nesen ved forkjølelse eller annen neseinfeksjon.
Fin til daglig forebyggende bruk.

2 ulike munnstykker som enten gir en fin spray eller en samlet stråle.

Strong Jet
Fra 10 år
Sterk stråle som kraftig skyller rent nese og bihuler.

Til bruk ved bihulebetennelse, etter kirurgi i nese og bihuler eller kronisk ubehag i nesen.

NESESPRAY 2,2% SALTINNHOOLD AVSVELLENDE

Lindrer tett nese ved forkjølelse, nese- og bihuleproblemer og allergi.

Egnet til langtidsbruk.

1. Slapak I, et al. Efficacy of isotonic nasal wash in the treatment and prevention of rhinitis in children. Arch Otolaryngol Head Neck Surg 2008; 134 (1) : 67-74.

Omstridt resept mot legemiddelmangel

Helseminister Bent Høie vil gi Legemiddelverket vide fullmakter i ny lovgiving for å hindre medisinmangel. Apotekene og legemiddelgrossistene reagerer sterkt på at forslaget ikke har noen tiltak overfor legemiddelprodusentene.

Av: Svein-Thore Gran

Mangelen på viktige legemidler øker i Norge, og så langt i år har Legemiddelverket mottatt 1035 mangelmeldinger. For å lindre konsekvensene vil helseminister Bent Høie blant annet innføre lovgiving som sikrer:

- muligheter for å rasjonere legemidler fra apotek til grossist
- muligheter til å innføre forbud mot paralleleksport
- at Legemiddelverket har sanntidsinnsyn i apotekenes og grossistenes lagerstatus

Fornuftig rasjonalisering

Det er naturlig nok ingen uenighet om at mangelen på legemidler må bekjempes, men resepten for å lindre konsekvensene av medisinmanglene ser ut til å bli omstridt. Medisinsk fagdirektør Steinar Madsen i Legemiddelverket er ikke i tvil om at dette er viktige og riktige forslag for å bedre en situasjon hvor norske myndigheter ikke kan gjøre mye med de bakenforliggende årsakene.

Madsen mener forslaget om lovpålagt rasjonalisering av spesifikke legemidler i gitte situasjoner kan være en fordel for ansatte på apotekene.

– Det vil være nyttig for dem som jobber med kundekontakt i apotekene at det er Legemiddelverket som pålegger rasjonering. Vi vet at pasienter ofte ønsker store mengder medisin for å være på den sikre siden når det er fare for mangel. Da kan de som jobber med kundekontakt, vise til pålegg fra Legemiddelverket og kanalisere misnøyen dit, sier Madsen.

Han mener også det er viktig at myndighetene kan stoppe såkalt paralleleksport – altså at legemidler som er ment for det norske markedet, eksporteres til andre land der etterspørselen og/eller prisen er høyere enn hjemme. Paralleleksport kan gi attraktive fortjenestemuligheter for legemiddelgrossister.

– Gjennom muligheten til å forby paralleleksport sikrer vi at de legemidlene som er tiltenkt den norske befolkningen, forblir i Norge. Vi ser at Storbritannia og

Administrerende direktør Karita Bekkemellem i Legemiddelindustrien synes Bent Høies forslag for å håndtere legemiddelmangelen er godt. Oddbjørn Tysnes, som leder Apotekforeningen, er rykende uenig og etterlyser tiltak rettet mot nettopp Bekkemellem og industrien. Foto: LMI

Medisinsk fagdirektør Steinar Madsen i Legemiddelverket ønsker elektronisk og direkte tilgang til grossistenes og apotekenes lagersystemer for å motvirke legemiddelmangel. Foto: Legemiddelverket

andre land nekter, eller har mulighet for å nekte, parallelltransport allerede. De har denne lovgivingen på plass, sier Madsen og viser til Belgia, Tyskland og Frankrike i tillegg til Storbritannia. Han legger til at det også er fordeler med parallellhandel, og at forbudet mot parallelltransport er et verktøy som bare skal brukes når det er strengt nødvendig.

Innsyn i lager

Helseminister Høie og Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) understreker

viktigheten av at Legemiddelverket får elektronisk tilgang til grossistenes og apotekenes lagerstatus, slik at det kan treffes tiltak så tidlig som mulig.

– I dette ligger det at Legemiddelverket får løpende tilgang til lagerstatus hos grossistene og apotekene, både for det aktuelle legemidlet og for alle andre legemidler som kan være erstatning, skriver departementet og presiserer at tilgangen til tallene må være uhindret, og at Legemiddelverket må kunne hente dem ut på egen hånd.

Madsen forklarer at det i dag ikke finnes en enkel mulighet til å sjekke dette.

– Per i dag har vi ikke elektronisk tilgang. Vi kan sende mail, men det er tungvint. En direkte tilgang vil være en fordel for alle parter, da kan vi gjøre de riktige tingene på et tidlig tidspunkt, sier han.

Bekkemellem fornøyd

Også administrerende direktør i Legemiddelindustrien, Karita Bekkemellem, tror Høie satser på de riktige tingene for at konsekvensene av et stadig mer ustabil marked for livsviktige medisiner skal bli så udramatiske som mulig.

– Det er essensielt at legemidler som grossister blir betalt av den norske stat for å ha på lager, faktisk blir på lager og ikke eksportert ut igjen til andre land i spesielt sårbare situasjoner. Det er derfor et glimrende tiltak at det nå ønskes at Legemiddelverket skal få innsyn i lagerbeholdningen, noe de tidligere ikke har hatt. Dette vil gi myndighetene oversikt over den totale mangelsituasjonen, og derfor også muliggjøre tidligere planlegging, rasjonering eller andre tiltak ved forventet legemiddelmangel, sier Bekkemellem.

Hun vil også gå lenger enn forslaget som foreligger, ved å gi også pasienter og leger mulighet til å sjekke lagerstatus og varsler om mangler gjennom Felleskatalogen.

Fritt for refleksjon

Både apotekene og legemiddelgrossistene er svært kritiske og gir alt annet enn ros til forslagene som kommer fra HOD, og mener leverandørene slipper for billig unna når det gjelder krav om bidrag til å løse legemiddelmangelen.

Øystein Askim, juridisk direktør i Apotek 1-gruppen og leder i Grossistforeningen, mener forslagene er paradoksale.

– Vi har legemiddelmangel i Norge fordi

leverandørindustrien ikke klarer å levere de legemidlene vi har behov for – da er det et stort paradoks å sende på høring en tiltakspakke som overhodet ikke berører den aktøren i verdikjeden som i størst grad kan påvirke forsyningssikkerheten, utdyper han.

Askim viser til at leverandørene ikke klarer å overholde den lovpålagte meldeplikten overfor myndighetene.

– Det er derfor kritisk viktig at leverandørene får kontroll med egen forsyningsskjede. Vi grossister klarer som regel å finne alternativer dersom leverandørene melder slik de er pålagt, sier han.

Sand i maskineriet

Askim mener det er en særdeles dårlig idé å forby parallell eksport i perioder fordi handelshindringer gjør det vanskeligere å skaffe alternative varer fra utlandet når det er nødvendig.

– Det eneste virkemidlet som faktisk bidrar til å løse mangelsituasjoner, er å la aktørene utnytte de markedsmekanismene som finnes – i all hovedsak betyr det at grossisten går ut i markedet og skaffer alternative varer til dem som mangler, som regel ved parallellimport. Innføring av handelsrestriksjoner, som eksportforbud, er bare sand i det maskineriet som er vårt viktigste virkemiddel for å håndtere legemiddelmangel: nemlig parallell-

handel. Høringsnotatet drøfter ikke dette overhodet – det er en påfallende svakhet, fremholder han.

Askim mener et forbud kan virke mot sin hensikt.

– Det største problemet er at man ved dette høringsnotatet foreslår å innføre langt mer inngripende virkemidler enn det man faktisk har behov for – gitt markedstrukturen i Norge – samtidig som det er en stor fare for at feil anvendelse av disse virkemidlene faktisk vil virke mot sin hensikt og heller forverre forsyningssikkerheten enn å forbedre den, avslutter han oppgitt.

Karita Bekkemellem i LMI kontrer syrlig at hun ikke skjønner Grossistforeningens misnøye med forslagene rundt parallellhandel.

– Foreningen har tidligere sagt til helseministeren at de ikke parallelleksporterer særlig utsatte legemidler ment for norske pasienter. I så tilfelle kan vi ikke se at dette forslaget byr på noen problemer, sier hun.

Inngripende

Også Oddbjørn Tysnes, leder i Apotekforeningen, har lite godt å si om forslaget fra helseministeren. Han stusser over at forslaget inneholder mange mangler, og at mye kunne vært løst gjennom dialog snarere enn lovreguleringer.

– Vi er veldig overrasket over og kritisk til at departementet velger å benytte mange inngripende reguleringer, og hopper over muligheten for tiltak som enkelt kunne blitt gjennomført uten lovregulering. Det gjelder særlig tilgang på informasjon om lagerstatus. Her kunne fortsatt dialog ført til både raskere og bedre resultater, og enklere løsninger, sier Tysnes.

Også apotekene skjønner lite av at det ikke foreslås noen forpliktene tiltak overfor legemiddellindustrien, som faktisk forårsaker medisinmangelen. I tillegg etterlyser apotekene en drøftelse av fordelene ved parallellhandel.

– Vi savner en drøfting av hvordan legemiddellleverandørene skal bidra til å løse problemene med legemiddelmangel. Det er merkelig at departementet ikke har et eneste forslag til regulering av den parten som faktisk er hovedårsaken til at manglene oppstår. At høringsnotatet overhodet ikke drøfter hvordan parallellhandel er løsningen for mange av mangelsituasjonene som oppstår i apotekene, er en stor svakhet, når forbud mot parallellimport er et av hovedtiltakene, sier Tysnes.

Om departementet tar hensyn til de mange innvendingene, får vi ikke vite før til neste år, høringsfristen er ved årsskiftet.

■

Leder i Farmasiforbundet, Irene Hope, mener det er påfallende at leverandørindustrien ikke nevnes i helseministerens nye forslag. Foto: Vetle Daler

“Graverende forslag”

Leder i Farmasiforbundet, Irene Hope, synes det er et graverende forslag som helseminister Bent Høie har valgt å sende på høring.

– Jeg synes forslaget er graverende. Myndighetene bør invitere til dialog med bransjen før man kommer med et lovforslag. Jeg synes det er dramatisk dersom dette blir tredd ned over hodet på bransjen, sier Hope.

Hun synes det er påfallende at ikke leverandørindustrien nevnes med ett ord.

– Det er jo industrien som ikke klarer å levere, men likevel

blir ikke leverandørene berørt av forslagene. Vi vet for eksempel at industriens rapporteringsplikt i mange tilfeller ikke blir overholdt. Det er i det hele tatt viktig at industrien også deltar i den dugnaden som må til for å dempe virkningene av legemiddelmangelen, sier hun.

Hope mener det er positivt med en diskusjon om rasjoneringstiltak, men at det her kunne blitt like gode løsninger gjennom et samarbeid med bransjen som gjennom lovreguleringer.

Apotekteknikerne avlaster spesialsykepleierne

Stavanger universitetssjukehus går nye veier for å sikre at spesialsykepleiere får mer tid til pasientnære oppgaver. Apotekteknikere jobber på intensivavdelingen der de blander medisiner – en oppgave som sykepleierne ellers måtte ha gjort.

Av: Claude R. Olsen

Sykehuset har i et halvt år kjørt et pilotprosjekt der seks apotekteknikere og seks farmasøyter fra Sjukehusapoteket i Stavanger har jobbet sammen med spesialsykepleierne ved Intensivavdelingen og ved Nyfødtintensivavdelingen. Resultatene er så gode at de nye arbeidsrutinene fortsetter, og vurderes utvidet til flere avdelinger.

Stortrives

Jevnlig tar apotektekniker Katrine Auglend turen fra produksjonsavdelingen i sykehusapoteket til medisinerrommet på Intensivavdelingen ved Stavanger universitetssjukehus. Her tar hun frem blandekortene for dagens medisiner og begynner å blande. Når medisinen er ferdig blandet, blir den kontrollert av farmasøyten når han

eller hun er til stede. Deretter går hun ut til spesialsykepleieren for dobbeltkontroll av at det er riktig blanding før den gis til pasienten.

Auglend forteller om stor trivsel med de nye oppgavene.

– Jeg stortrives med å jobbe her. Sykepleierne er glade for å se oss, og jeg føler vi hjelper dem veldig godt. Vi har en god dialog, og alle svarer på det vi lurer på, sier Auglend.

Nye prosedyrer

I pilotprosjektet har hovedoppgaven vært å blande infusjonsvæsker, deriblant mye antibiotika. Felles for legemidlene apotekteknikerne har tilberedt, er at de er ferskvare og må blandes kort tid før de skal brukes.

Paradoksalt nok måtte apotekteknikerne læres opp til å jobbe på en ny måte med andre prosedyrer ved intensivavdelingene. I produksjonsrommet på apoteket skjer

all produksjon i lukkede maskiner i såkalte renrom, med svært strenge krav til hygiene og renhold. På medisinerrommene i intensivavdelingene er forholdene enklere, og man jobber under andre prosedyrer.

Gode blandekort

Dagen starter med at farmasøytene fra apoteket går rundt på intensivavdelingen og spør om hva som skal blandes ut samme dag. De går inn på medisinerrommet og legger frem blandekort for de ulike bestillingene og informerer apotekteknikerne.

– Blandekortene skal være så gode at det ikke går an å gjøre feil. Jeg har ikke lov til å blande noe uten at jeg har en oppskrift foran meg, forteller Auglend. Blandekortene fungerer også som dokumentasjon på hva som er blandet.

Hun starter gjerne dagen i apoteket, jobber tre og en halv time på intensivavdelingen og avslutter arbeidsdagen i apoteket. Turnusen går fra mandag til lørdag, der jobbingen på lørdagene blir kompensert med at apotekteknikerne får en dag fri per to lørdager de har jobbet.

Auglend anbefaler andre sykehus å bruke apoteket på samme måte som i Stavanger. – Jeg ser klart at vi har kompetansen som skal til for at vi kan hjelpe og avlaste sykepleierne. For meg har det vært veldig fint å jobbe med intensivsykepleierne og ha oppgaver som få andre har, sier hun.

Apotektekniker Katrine Auglend stortrives i medisinerrommet på Intensivavdelingen ved Stavanger Universitetssjukehus. Foto: Tonje Folkvang

Sykehusapoteker Tonje Folkvang har ledet pilotprosjektet der blant andre farmasøyt Erik Svandal og intensivsykepleier Marcus Zaremba har deltatt. Foto: Madinah Corpus

Vellykket pilotprosjekt

Prosjektet ble startet etter initiativ fra ledelsen ved sykehuset med Tonje Folkvang, leder av Sjukehusapoteket i Stavanger, som prosjektleder. Etter grundig gjennomgang av hvilke legemidler som skulle inkluderes, utarbeidelse av blandedkort for hvert legemiddel og etablering av egne rutiner for apotekpersonalet, ble prosjektet startet 3. januar i år. Personell fra sykehusapoteket har frem til 30. juni 2019 avlastet Intensivavdelingen og Nyfødtintensivavdelingen. Ordningen har fortsatt ved Intensivavdelingen og vil videreføres i 2020.

Før pilotforsøket startet, definerte prosjektgruppen følgende mål:

- Spesialsykepleierne bruker mindre av sin tid på medisinnrommet.
- Reduksjon i innleie av spesialsykepleiere.
- Økt pasientsikkerhet målt i færre avviksmeldinger relatert til legemiddelbehandling.

Sykehusapoteker og prosjektleder Tonje Folkvang kan melde om gode resultater. I løpet av prosjektperioden har spesialsykepleierne ved Intensivavdelingen fått frigjort 770 timer og Nyfødtintensivavdelingen 691 timer til pasientnære oppgaver.

Ekstern innleie av spesialsykepleiere ved Intensivavdelingen har gått ned hele 72 % i vårhalvåret 2019 sammenliknet med vårhalvåret 2018. Avdelingen har imidlertid iverksatt mange parallelle tiltak, så det er ikke mulig å fastslå om prosjektet har hatt en direkte effekt på nedgangen. I tillegg er det registrert for få avvikshendelser til å kunne trekke konklusjoner om hvorvidt prosjektet har resultert i færre feil og dermed økt pasientsikkerhet.

I en spørreundersøkelse blant spesialsykepleierne på de to avdelingene var det stor spredning i svarene om de opplevde at de brukte mer tid hos pasientene i pilotperioden. Apotekteknikerne svarte at samarbeidet med de involverte sykehus-

postene fungerte godt, og at de i hovedsak opplevde at pilotprosjektet ble gjennomført på en tilfredsstillende måte.

Utvides trolig i 2020

I sluttrapporten konkluderer prosjektgruppen med at «pilotprosjektet viste god effekt. Både tilberedning av legemidler og oppfølging av rutineoppgavene på medisinnrommene oppleves som god avlastning for pleiepersonalet på post».

Folkvang håper på en utvidelse av ordningen.

– Vi tror at det blir en utvidelse av antall poster som får dette tilbudet fra 2020. Dette blir avklart i løpet av budsjettprosessen til Helse Stavanger nå i høst. Men vi må ta det skrittvis, for å sikre at vi har nok medarbeidere til å dekke alle oppgaver, sier Folkvang.

På bakgrunn av de gode resultatene i Stavanger har Rikshospitalet i Oslo besluttet å starte et tilsvarende prosjekt fra oktober 2019. ■

Mange myter om vaksiner

Det er høysesong for influensavaksine, og helsepersonell i apotek bidrar til vaksineren som aldri før. Men myter gjør likevel at folk vegrer seg mot vaksiner. Det må møtes med god kommunikasjon og kunnskap, mener vaksineekspert.

Av: Kristin Rosmo

Vaksiner var på agendaen under Farmasidagene tidligere i november. Ikke fordi det er høysesong for influensavaksine, men først og fremst fordi immunforsvaret var et av hovedtemaene under den årlige Farmasikongressen.

Naturlig tema

Vaksiner, og spesielt influensavaksine, har i løpet av de siste årene blitt et naturlig diskusjonstema blant helsepersonell på apotek. Antallet apotek som tilbyr vaksiner mot influensa, har i løpet av det siste året økt fra 250 til 600.

Apotekforeningen opplyser at rundt 20 000 mennesker valgte å vaksinere seg i apotek i løpet av de første seks ukene denne sesongen. På sine nettsider forklarer de det høye antallet med at befolkningen ønsker et trygt og lett alternativ til fastlegen og kommunale vaksinetilbud. De viser også til at åpningstidene ofte er lange, og at folk kan stikke innom apoteket når det passer dem.

Tett på folk

Vaksinator og apotektekniker Hilde Mari Håvardsen ved Vitusapotek Isbjørn i Hammerfest, forteller at dette er andre sesongen hun setter influensavaksine. – Jeg føler meg veldig trygg på oppgaven, sier hun.

Håvardsen er en av seks vaksinatorer på apoteket, de andre fem er alle farmasøyter. Hun erkjenner at oppgaven kanskje ikke passer for alle, og peker på at det å være komfortabel med å kunne ta på folk og kommunisere med den enkelte på en rolig og trygg måte er det viktigste. – Vi kommer jo ganske tett på, men det liker jeg godt. Jeg er også hudekspert og var for så vidt også vant til å ta på folk fra før, forteller hun.

Tone Fredsvik Gregers svarer på fem vanlige myter og påstander rundt vaksiner:

Myte/påstand	Forslag til svar
Det er bedre med naturlig infeksjon enn vaksiner!	Vaksiner etterligner en naturlig infeksjon, og kroppen danner antistoffer på akkurat samme måte.
Vaksiner gir ikke livsvarig immunitet!	Varigheten av antistoffene avhenger av type virus/bakterie de virker mot, uavhengig av om de er forårsaket av en naturlig infeksjon eller vaksine.
Vaksiner inneholder farlige kjemikalier!	v inneholder stoffer som i store mengder kan være farlige. I vaksiner er det kun spormengder.
Du kan smitte andre selv om du er vaksinert!	Nei, det stemmer ikke. Antistoffer hindrer virus/bakterier i å formere seg og dermed spres.
Vaksiner gir bivirkninger!	Alle vaksiner gir bivirkninger, men ekstremt sjelden av alvorlig karakter.

Den nye bransjestandarden skal bidra til at vaksinerings i apotek gjennomføres forsvarlig og i samsvar med Folkehelseinstituttets vaksinasjonsveileder for helsepersonell. Foto: Apotekforeningen

Kanskje like bra, for ved et par anledninger har hun opplevd at den som skal vaksineres har vrenget av seg på hele overkroppen mens hun vasket hender og klargjorde utstyret.

– Sånt må man også takle, men selv synes jeg det er helt uproblematisk, sier Håvardsen.

God opplæring

Den erfarne apotekteknikeren opplever at folk i Hammerfest har stor tillit til helsepersonellet på apoteket, og har aldri opplevd problemer knyttet til vaksineringsen.

– Vi har fått god opplæring i alt fra kommunikasjon til hvordan vi skal vaksinere og eventuelt gi førstehjelp og gå frem ved anafylaktisk sjokk. Den gode opplæringen bidrar til at jeg føler meg trygg i rollen som vaksinator, sier hun.

Hun forteller at vaksinekundene synes at det er enkelt og effektivt å benytte apoteket til å få satt vaksinen når de først er der for å hente ut vaksineresepten.

– Jeg oppfordrer flere apotekteknikere til å sertifisere seg som vaksinatorer. Det er ingen grunn til at ikke apotekteknikere skal vaksinere, mener Håvardsen.

Myter om vaksiner

Under Farmasidagene tidligere i november holdt Tone Fredsvik Gregers et innlegg om vanlige myter og påstander rundt vaksiner. Hun er førstelektor ved Skolelaboratoriet i biologi ved Universitetet i Oslo, og forfatter av boken «Alt du må vite om vaksiner» (2016). Hun har også bidratt i arbeidet med Apokus-kursene om influensavaksinerings i apotek.

Under innlegget drøftet hun fem ulike myter og påstander rundt vaksiner og ga begrunnede forslag til svar på dem. Et viktig poeng er hvordan kroppen danner hukommelsesceller som gjenkjenner sykdomsfremkallende virus eller bakterier. Denne prosessen er helt lik, uavhengig av om den er forårsaket av en vanlig infeksjon eller vaksine. Fordelen ved at hukommelsescellene dannes etter en vaksine er at man slipper å bli syk, og samtidig oppnår man samme immunitet som etter en naturlig infeksjon.

Kunnskap er svaret

Gregers mener det er viktig at vaksineskepsis møtes med kunnskap og fakta. – Vi må respektere at det er mange ulike oppfatninger om vaksiner, men denne

Influensavaksine i apotek

- Rundt 600 apotek tilbyr vaksinerings mot sesonginfluensa.
- Kun helsepersonell i apotek med særskilt kompetansebevis kan vaksinere.
- I løpet av de seks første ukene denne sesongen satte apotekene rundt 20 000 doser.
- Nær 1,6 million mennesker i Norge tilhører grupper med økt risiko for komplikasjoner av influensa.
- Helsemyndighetene har et mål om at 75 prosent av alle innen risikogrupper tar vaksinen. I forrige sesong var dette tallet 39 prosent.
- Influensavaksine må settes på nytt hvert år fordi influensavirus endrer seg hele tiden, og vaksinen tilpasses disse endringene hvert år.

Kilder: Apotekforeningen, Folkehelseinstituttet

*Tone Fredsvik Gregers mener helsepersonell må respektere at det er mange ulike oppfatninger om vaksiner, og møte usikkerheten med kunnskap.
Foto: Kristin Rosmo*

*Apotektekniker og vaksinator Hilde Mari Håvardsen oppfordrer flere apotekteknikere til å sertifisere seg som vaksinatorer.
Foto: Kristin Rosmo*

*Tore Reinholdt har vært prosjektleder for bransjestandarden i Apotekforeningen.
Foto: Kristin Rosmo*

usikkerheten må møtes med kunnskap. Det er viktig at vaksinatorer setter seg inn i hvordan vaksiner virker, og hva de inneholder, understreker hun.

Nær 1,6 million mennesker i Norge tilhører grupper med økt risiko for komplikasjoner av influensa. Influensavaksine beskytter mot mange av disse. I befolkningen generelt var vaksinasjonsdekningen forrige sesong på 29 prosent. Blant risikogruppene var vaksinasjonsdekningen på 39 prosent. Målet til helsemyndighetene er at 75 prosent av risikogruppen vaksinerer seg mot sesonginfluensa.

Gregers er godt fornøyd med at influensavaksiner nå tilbys i apotek, og tror bedre tilgjengelighet kan bidra til større vaksinasjonsdekning.

– Det er viktig at folk i risikogruppene vaksinerer seg for å unngå influensa eller få et mildere sykdomsforløp. På den måten unngår de også følgesykdommer som for eksempel lungebetennelse, med påfølgende behandling med antibiotika. I gjennomsnitt dør 900 personer i Norge årlig som følge av influensarelatert sykdom. Dette må alle vaksinatorer kunne kommunisere til folk. Kunnskap gir trygghet hos både vaksinator og i befolkningen, mener hun.

Ny bransjestandard

For å sikre god opplæring og felle utførelse blant apotekene har

Apotekforeningen i samarbeid med apotekkjedene og sykehusapotekene nylig laget en bransjestandard for influensavaksiner. Den ble godkjent av styret i Apotekforeningen i september i år.

Tore Reinholdt, prosjektleder for bransjestandarden i Apotekforeningen, fremhever at en felles standard bidrar til forsvarlig gjennomførelse.
– Bransjestandarden skal bidra til mindre sykdom og bedre folkehelse ved at vaksiner i apotek øker vaksinedekningen i befolkningen. I tillegg bidrar en felles standard til at vaksiner i apotek gjennomføres forsvarlig og i samsvar med Folkehelseinstituttets vaksinasjonsveileder for helsepersonell, sier han.

Apotekforeningen skriver også på sine nettsider at de med bransjestandarden skal vise myndighetene at det foreligger en omfattende prosess og opplæring før tjenesten tilbys i alle landets apotek.

God tjenestekvalitet

I tillegg legger Apotekforeningen vekt på at apotekkundene skal oppleve at det foreligger en felles kvalitetsstandard for tjenesten.
– Bransjestandarden beskriver blant annet opplæringskravene for vaksinatorer i apotek. Det kommer tydelig frem at en forutsetning for å kunne bli vaksinator er at man er autorisert helsepersonell, sier Reinholdt.

For å kunne få kompetansebevis for at man er godkjent vaksinator, må den enkelte gjennomgå to Apokus-kurs og et praktisk rettet kurs. I tillegg til bransjestandarden viser Reinholdt til tjenestemanualen for influensavaksiner i apotek.

– Tjenestemanualen utgjør det teoretiske grunnlaget og beskriver blant annet apotekenes ansvar, regelverk, dokumentasjonskrav, hygienekrav og selve prosedyren for gjennomføring av vaksinasjon. ■

Vaksiner

- Det viktigste våpenet mot infeksjonssykdommer
- Etterligner en naturlig infeksjon
- Gir ikke alltid livslang immunitet, derfor gis/anbefales booster doser mot enkelte sykdommer
- Hindrer spredning av smitte
- Har ulike ingredienser avhengig av det sykdomsfremkallende viruset/ bakterien den beskytter mot
- Gir alltid bivirkninger, men svært sjelden alvorlige

Kilde: Institutt for biovitenskap, Universitet i Oslo

TENKT AT DU VIL HJELPE?

BARE SYND DET
IKKE ER TANKEN
SOM TELLER

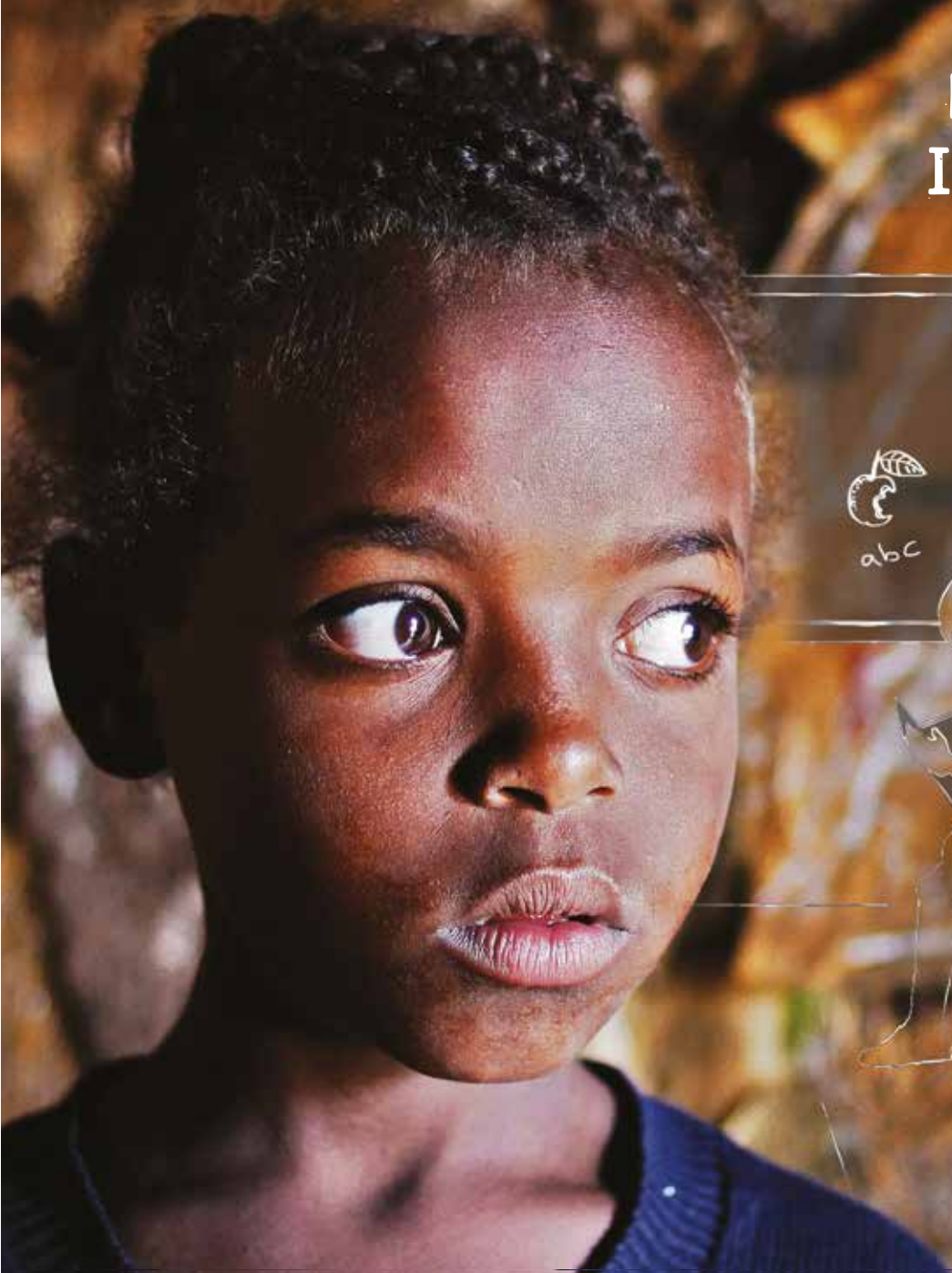

Foto: Jason van Bruggen. Takk til våre samarbeidspartnere som gjør denne annonsen mulig.

Bezawit (9) bor i slummen i Etiopia. Hennes høyeste ønske er å gå på skole, men for at familien skal klare seg, er hun nødt til å arbeide store deler av dagen. Uten utdanning har Bezawit små sjanser til å komme seg ut av fattigdommen.

Det er ikke lett å forstå hvordan hun har det. Men du har kanskje tenkt på hvordan hun burde hatt det? Tenkt at du vil hjelpe?

Bli du Plan-fadder i dag, gir du barn som Bezawit en bedre framtid.

Send SMS FADDER til 03123 www.plan-norge.no

Plan

For og med barn

Fra kroppsøvlingslærer til apotektekniker

«Mor» Helen Bjørklund startet apotekkarrieren i et rom med luke i veggen på helseheimen i Lom. Nå svinser hun rundt i selvvalget og hjelper Vågå-folk med alt fra julegaver til veterinærmedisin.

Av: Kristin Rosmo

Apotekbransjen holdt imidlertid på å gå glipp av kapasiteten Helen Bjørklund. Etter endt apotektekniker-utdanning i 1981 var det ikke apotekjobb å få hjemme i Ottadalen. Dermed ble det fem år som kroppsøvlingslærer hjemme i Vågå for den idrettsglade apotekteknikeren.

– Jeg drev aktivt med både langrenn og friidrett, så jobben som kroppsøvlingslærer passet meg fint, forteller hun.

I tillegg fikk Bjørklund tre barn i denne perioden, og det tok noen år før hun kunne ta fatt på apotekteknikeryrket. Først i 1993 ble det ledig jobb ved apoteket i Lom.

– Apoteklokalet var på helseheimen, og besto av et rom med ekspedisjonsluke i veggen. Etter to år flyttet vi til et nytt lokale i sentrum, og jeg hadde til sammen tolv fine år ved apoteket i Lom før jeg fikk jobb ved apoteket her i Vågå, sier hun.

Bjørklund lengter så definitivt ikke tilbake til tiden med luke i veggen. Kundemøter er nemlig én av favorittoppgavene.

Apoteket betjener forøvrig både sauer og kyr og kan sågar skilte med skipsmedisin, med Gjendebåten som eneste båt på listen.

– Vågå-folket er lojale og kjøper mer enn bare medisinene sine her hos oss. Vi selger for eksempel mye julegaver her. Jeg er glad i å selge, rett og slett, forteller hun.

Blant gjengen på Apotek1 Vågå er Bjørklund eldst og må av og til finne seg i å bli kalt «mor». Med apotekteknikere som er gudbrandsdøler og farmasøyter fra

England og Serbia, kan det innimellom oppstå språkforvirring.

– For ikke så lenge siden ble jeg hentet for å oversette fra svensk, men så viste det seg bare å være en Sogning. Alt sånt tar vi med godt humør og mye latter, sier hun.

Når Helen Bjørklund ikke er på jobb, er det familie, småbruket og fysisk aktivitet som gjelder.

– Idrettsglæden har vært der siden jeg var barn. Jeg konkurrerer fortsatt, mest på sykkel. Jeg slenger meg i alle fall med «på Birken og slikt», både på ski og sykkel, forteller hun.

Bjørklund har blant annet to sølvmedaljer i sykkel-NM for aldergruppen 50-60 og ble også Norgesmester på ski for veteraner for noen år tilbake. Ellers er hun lidenskapelig opptatt av toppturer, og nyter å bo i hjertet av den norske fjellheimen.

– Jeg har blant annet besteget mange flotte topper på Sognefjellet og har også fått med meg noen topper i utlandet. Jeg kan sikkert beskrives som «ei slik topptur-ame», erkjenner mor Helen Bjørklund, til tross for at hun ikke liker å vifte med den sportslige merittlisten sin. ■

*Helen Bjørklund.
Foto: Kristin Rosmo.*

Helen Bjørklund

Alder: 59

Bosted: Småbruket hun er oppvokst på i Vågå, i et gammelt tømmerhus fra 1733

Familie: Tre barn og seks barnebarn

Interesser: Langrenn, randonee, sykling, fjellturer, toppturer, familie

Utdanning: Apotektekniker fra Gjøvik tekniske fagskole (1981)

Arbeidssted: Apotek 1 Vågå

Arbeidsoppgaver: Alle typer apotekarbeid

Fagorganisert: Ja

Pensjonsseier i Rikslønnsnemnda

Rikslønnsnemnda gir ansatte i sykehusene rett til pensjonsopptjening også for dem som jobber under 20 prosent. Dette var det store stridsspørsmålet under sykehusstreiken som varte i tre uker i juni, der over 800 ansatte i seks ulike helseforetak var omfattet av streiken.

Av: Trygve Bergsland

Streiken i juni var en konflikt mellom Spekter, YS og LO. Regjeringen, ved arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie (H) avsluttet streiken ved å ta i bruk tvungen lønnsnemnd. Fra YS var det medlemmer i Parat og Delta som var i streik.

Minstegrensen på 20 prosent oppheves

Leder i YS-Spekter, Lizzie Ruud Thorkildsen, sier dette er en historisk seier for det organiserte arbeidslivet. – Våre medlemmer har kjempet hardt for rettferdighet og likebehandling. Denne avgjørelsen har enorm betydning for norsk arbeidsliv og viser at pensjon er en grunnleggende rettighet, sier Ruud Thorkildsen.

Bodil Røkke takker medlemmene som har stått i streik og tatt belastningen. Foto: Siv M. Bjelland/Delta.

Parat-lederen sier kampen om pensjon fra første krone er viktig og var også den saken som fikk størst oppmerksomhet på Parats landsmøte i november 2018, der delegatene sendte en bønn til stortingspolitikere om pensjon av all lønn.

Parat-leder Unn Kristin Olsen var den gang kritisk til arbeidsgiver som ikke benyttet seg av dispensasjonsmulighetene. – Dette er en seier, først og fremst for alle våre medlemmer som har stått i en streik, og samtidig en seier for alle ansatte med lavere stillingsprosent som når får pensjonsopptjening, sier Parat-lederen.

Rikslønnsnemndas flertall har kommet frem til at kravet om en oppheving av minstegrensen for pensjonsopptjening er rimelig, ettersom tapet for den enkelte som har en stilling under 20 prosent-grensen, er potensielt stort. Den nye tariffavtalen mellom Spekter og YS Spekter fastsettes dermed slik at minstegrensen oppheves.

Parat-lederen sier kampen om pensjon fra første krone er viktig og var også den saken som fikk størst oppmerksomhet på Parats landsmøte i november 2018, der delegatene sendte en bønn til stortingspolitikere om pensjon av all lønn.

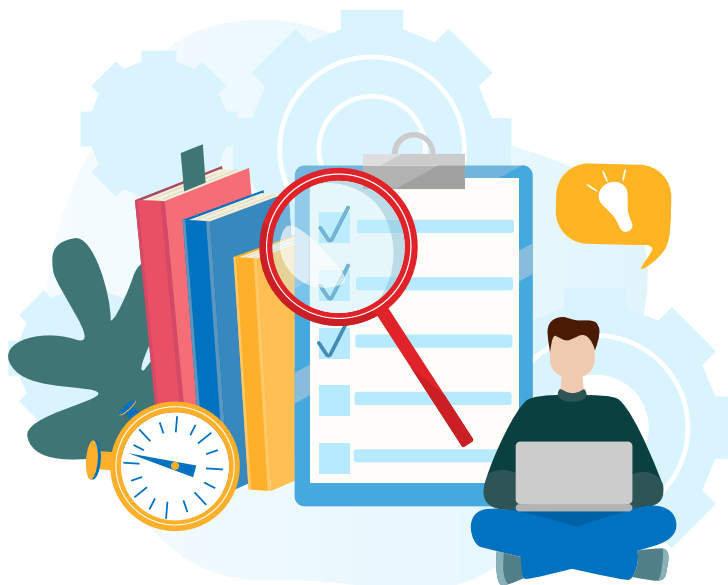
– Vi vil fortsatt jobbe for at alle skal få pensjon fra første krone. Rikslønnsnemndas kjennelse i dag gjør ikke denne saken mindre aktuell også for den øvrige del av norsk arbeidsliv som må få de samme pensjonsrettighetene. Vi gir oss ikke før alle norske arbeidstakere får pensjon fra første krone, sier Olsen.

Lønnsramme på 3,2 prosent

Rikslønnsnemnda har også avgjort lønsspørsmålet, der ansatte får et lønnsoppgjør på 3,2 prosent som er i tråd med årets frontfagsforhandlinger. Virkningstidspunktet settes til 1. august 2019.

Nestleder i Farmasiforbundet i Parat, Bodil Røkke, sier at dette er historisk og en gledens dag.

– Jeg vil takke medlemmene som har stått i streik og tatt belastningen for alle oss andre. Dette er en seier for fremtidens arbeidsliv, sier Røkke. ■

Kurs i 2020

Parat har over 3300 tillitsvalgte og et omfattende kurstilbud. Målet med kursene er å bistå våre tillitsvalgte slik at de er i stand til å løse viktige oppgaver for medlemmene.

De aller fleste avgjørelser som har betydning for medlemmers lønns- og arbeidsvilkår, tas i den enkelte bedrift. Det er et mål at flest mulig beslutninger skal tas på et lavest mulig nivå, slik ansatte og tillitsvalgtes medbestemmelse er nedfelt i både lov- og avtaleverket.

Ny grunnopplæring ferdig

Fra og med 2019 har en ny modell for grunnopplæring blitt gradvis innført. Opplæringen tilbys alle nye tillitsvalgte og skal gi grunnleggende kunnskaper og verktøy for å fylle tillitsvalgtrollen på en god og trygg måte. Fra og med nyttår er alle grunnkursene ferdig oppdatert.

Grunnopplæringen for tillitsvalgte i Parat er bygd opp med tre kurs i en trinnstruktur og total varighet er på 4,5 dager.

Grunnkurs 1 holdes regionalt og er for alle tillitsvalgte uansett sektor. Grunnkurs 2 og 3 er tilpasset sektor og holdes samlet, slik at de i praksis vil oppleves som ett kurs.

Målet med grunnopplæringen er at tillitsvalgte skal:

- lære det de trenger for å bli en god tillitsvalgt og trygg i rollen
- forstå hvordan de kan utøve medbestemmelse innenfor rammene av lover, avtaler og Parats politikk
- kjenne til verktøy og hvilken støtte de kan få i Parat og få en metodikk for problemløsning

Aktive kursdeltakere

Den nye grunnopplæringen er basert på hvordan voksne lærer, og det lagt vekt på aktivisering, samarbeid og refleksjon. Omfanget av tradisjonelle forelesninger er

begrenset, og hovedvekten er lagt på oppgaveløsning og erfaringsdeling i grupper. Kursdeltakerne må i tillegg til å benytte lov- og avtaleverk, i stor grad bruke eget skjønn og tolkningsevne når oppgavene skal løses. Lærematerialet er samlet på nett og kan brukes som et oppslagsverk etter endt kurs.

Hvem får plass på kurs?

Parat har over 3300 tillitsvalgte. Vi har tillitsvalgte i bedrifter med noen få ansatte, mens andre er øverste tillitsvalgt i store virksomheter. Noen tillitsvalgte er avtale-tillitsvalgte, det vil si at de etter hovedavtalen har rett til medbestemmelse. Men i mange virksomheter er det også organisasjonstillitsvalgte, det er ofte styremedlemmer i klubben eller varatillitsvalgte.

Grunnkurs 1 handler om tillitsvalgtrollen, og Parat ønsker at alle tillitsvalgte skal gå dette kurset. Dersom det er mange søkere, blir tillitsvalgte med det høyeste vernet prioritert.

Grunnkurs 2 og 3 som handler om medbestemmelse i forhold til lov- og avtaleverk, samt ferdypningskurs og deltidstudier, vil vanligvis ikke være relevante kurs for varatillitsvalgte. ■

Grunnopplæringen i Parat

Les mer om kurs på side 31. >>

Kurs og konferanser for tillitsvalgte 2020

Januar

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
31		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31	1	2

- 21.–22. januar Grunnkurs 1 region øst og sør, Quality Hotel River Station, Drammen
- 27.–28. januar Grunnkurs 1 region vest, Quality Hotel Edvard Grieg
- 28.–30. januar Forhandlingsteknikk privat sektor og spekter, Sanner Hotel

Februar

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
27	28	29	30	31	1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	24	26	27	28	29	1

- 5.–7. februar Presentasjonsteknikk og kommunikasjon, Sanner Hotel
- 10.–12. februar Grunnkurs 2 og 3 Privat og Kommune, Quality Hotel Olavsgaard
- 10.–13. februar Human Resource Management (HRM) 15 studiepoeng 1. samling, Scandic Victoria, Oslo
- 26.–27. februar Parat- og Tariffkonferansen, Clarion Hotel Oslo Airport

Mars

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
24	25	26	27	28	29	1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	1	2	3	4	5

- 2.–4. mars Grunnkurs 2 og 3 stat, Sanner Hotel
- 10.–11. mars Grunnkurs 1 region øst og sør, Quality Hotel Olavsgaard
- 11.–13. mars, Forhandlingsteknikk+lokale forhandlinger KS/Virke-Huk og Spekter helse, Quality Hotel Olavsgaard
- 18.–20. mars Forhandlingsteknikk for stat, Sanner Hotel
- 23.–24. mars Styrearbeid for ansattrepresentanter i aksjeselskap, Quality Hotel Olavsgaard

April

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
30	31	1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	1	2	3

- 23.–26. mars Human Resource Management (HRM) 15 studiepoeng 2. samling, Scandic Victoria, Oslo
- 30. mars Ansettelsesråd stat, Park Inn Hote Oslo Airport
- 20.–21. april Grunnkurs 1 region vest, Quality Hotel Edvard Grieg
- 22.–24. april Konflikt håndtering - kommunikasjon og juss., Sanner Hotel
- 27.–28. april Grunnkurs 1 midt og nord, Scandic Nidelven

Mai

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
27	28	29	30	1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

- 11.–12. mai Retorikk, Quality Hotel Olavsgaard
- 27.–28. mai Grunnkurs 1 region øst og sør, Quality Hotel River Station, Drammen

Juni

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	1	2	3	4

- 8.–9. juni Parat-stat konferansen, Radisson Blu Oslo Airport

Kurs og konferanser for tillitsvalgte 2020

Juli

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
29	30	1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31	1	2

August

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
27	28	29	30	31	1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31	1	2	3	4	5	6

■ 26.–28. august Grunnkurs 2 og 3 Privat og spekter, Quality Hotel Olavsgaard

September

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
31	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	1	2	3	4

- 1.–2. september Grunnkurs 1 region øst og sør, Quality Hotel Olavsgaard
- 3.–4. september Parat lederkonferanse, Scandic Oslo Airport
- 10.–11. september Regionmøte Øst, Oslo
- 14.–16. september Presentasjonsteknikk og kommunikasjon, Sanner Hotel
- 21.–22. september Regionmøte Sør, Kristiansand
- 23.–24. september Regionmøte Nord, Tromsø
- 28.–29. september Regionmøte Midt, Trondheim
- 30. sept–1. okt Regionmøte Vest, Bergen

Oktober

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
28	29	30	1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	1

- 14.–16. oktober Økonomiforståelse/Lok.forh. Privat og spekter 1-9, Quality Hotel Olavsgaard
- 20.–22. oktober Konfliktbehandling, kommunikasjon og juss, Sanner Hotel
- 26. oktober Ansettelsesråd stat, Park Inn Hotel Oslo Airport
- 29.–30. oktober Grunnkurs 1 region øst og sør, Quality Hotel River Station, Drammen

November

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
26	27	28	29	30	31	1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

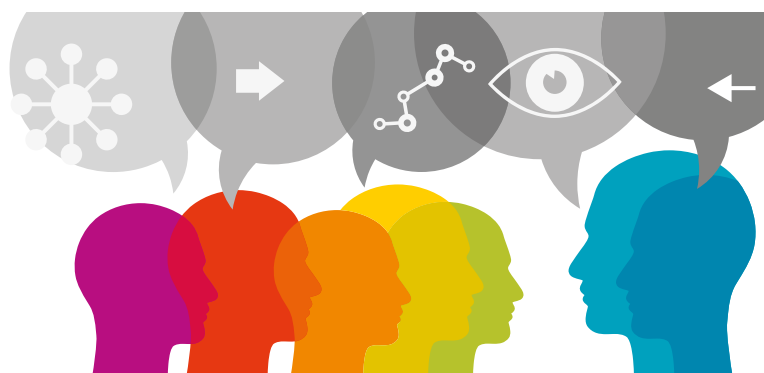
- 2.–3. november Grunnkurs 1 region vest, Quality Hotel Edvard Grieg
- 3.–4. november Grunnkurs 1 region nord og midt, Clarion Hotel The Edge
- 5. november Parat Luftfartskonferanse, Scandic Oslo Airport
- 9.–10. november Arbeidsgivers styringsrett, omstilling, permittering og nedbemanning - privat, Quality Hotel Olavsgaard
- 11.–12. november Arbeidsgivers styringsrett, omstilling og nedbemanning - stat, Quality Hotel Olavsgaard

Desember

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
30	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31	1	2	3

- 18.–20. november Grunnkurs 2 og 3 Privat og Virke-Huk og KA, Quality Hotel Olavsgaard
- 23.–25. november Grunnkurs 2 og 3 stat, Sanner Hotel
- 26.–27. november Retorikk, Quality Hotel Olavsgaard
- 30. nov–1. des Grunnkurs 1 region øst og sør, Quality Hotel Olavsgaard
- 2.–3. desember Arbeidstidsordninger i ulike sektorer, Quality Hotel Olavsgaard

Øvrig kurs informasjon

Fordypningskurs

I tillegg til grunnopplæringen har Parat fordypningskurs innenfor de områdene som er viktig for vervet som tillitsvalgt på arbeidsplassen. Eksempler på dette er forhandlingsteknikk, lønnsforhandlinger, konfliktløsning, tale- og presentasjonsteknikk, retorikk, omstillinger og nedbemanning og arbeidstidsordninger.

– For å ha nødvendige forkunnskaper til å få faglig utbytte av fordypningskurset, må de tillitsvalgte først ha gjennomgått grunnopplæringen i Parat eller ha tilsvarende kompetanse, sier opplæringsansvarlig Tove Løhne.

Deltidsstudier

I samarbeid med Universitetet i Sørøst-Norge arrangerer vi kurs som gir studiepoeng. Hvert kurs består av én eller to samlinger, en obligatorisk oppgave og hjemmeeksamen. Tillitsvalgte kan ta inntil ett deltidsstudium hvert kalenderår. Våren 2020 arrangeres kurset «Human Resource Management».

Påmelding

Parat sender ut kursinvitasjon elleve uker før kursstart til tillitsvalgte som er i målgruppen for kurset.

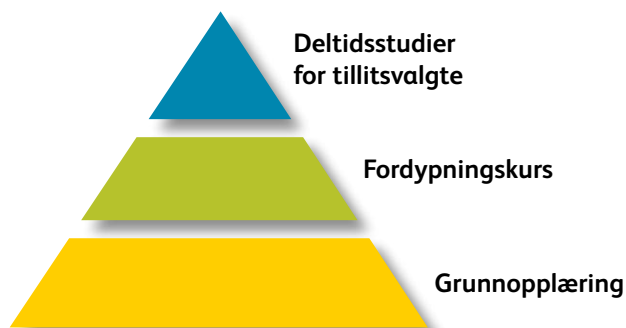
Du må logge deg inn på «Min side» for å kunne melde deg på kurs. Her finner du også oversikt over hvilke kurs og konferanser du har deltatt på tidligere, og bekreftelse på nye kurs. Trenger du hjelp, tar du kontakt på e-post til medlem@parat.com.

Har du spørsmål til kursene, send e-post til:
kurs@parat.com, eller ring Parat på telefon 21 01 36 00.

Du kan også ta direkte kontakt med kursansvarlige:

- Hege Thorud, 924 49 819
- Monica Bjørlo, 930 40 952

Kurspyramiden for tillitsvalgte i Parat

Kunsthjelperen bak scenen

I snart 35 år har Lasse Evje vært sentral bakspiller i norsk teaterbransje. De siste 12 årene har den Parat-organiserte scenearbeideren tilbragt på Norges største scene – Den Norske Opera og Ballett.

Av: Tellef Øgrim

Utenpå er Den Norske Opera & Ballett (DNO&B) i Oslo en skinnende, arkitektonisk juvel. En kulturkatedral forkledd som marmor-usbre, fotografert av tilreisende fra nesten alle verdens land siden åpningen for 12 år siden.

Nytt inntrykk

Den som slipper inn gjennom personalrepsjonen på sjøsiden, får et helt annet inntrykk. Produksjonshaller på rekke og rad. Sveiuststyr, snekkermaskiner, male-spenn, kraner, trucker, lastebur til vogntog og en mer enn romslig lasterampe.

Overalt er det folk som haster til eller fra et gjøremål. Noen med verktøy i hånden, andre med noteark eller teksthefter. – Denne hører til Nøtta, sier scenearbeider Lasse Evje, og peker på to enorme konstruksjoner som rekker nesten helt opp til det høye taket. Konstruksjonene er bygget i tre, malt for å ligne marmor, og forestiller sammen en gigantisk peis.

Ingen blant publikum kommer til å overse den når juleeventyret Nøtta, eller Nøtteknekkeren som vi andre pleier å kalle forestillingen, skal spilles mot jul i Bjørvika. Det er ikke så merkelig at den har fått et kjæleavn. I ballettverdenen kommer man ikke utenom stykket med den kjente musikken.

Bak scenen kan man høre teaterapparatets egne symfoni. Den skrangler, dundrer og ruller. Selv tidlig på dagen, i en relativt stille uke, er det flust med folk i full virksomhet. Den dagen Parat-bladet er på besøk, blandes verkstedlydene med lyden av en stor gong, som prøves ut av en perkusjonist fra Oslo Filharmonien. Dagen etter skal orkesteret spille Gustav Mahlers 8. symfoni som en del av orkesterets markering av sine første 100 år.

Operatøren

Lasse Evje er en smilende og entusiastisk kar midt i 50-årene fra Nøtterøy, som har vært scenearbeider siden han hoppet av filosofistudiene på Blindern tidlig på 1980-tallet. Nå viser han oss rundt blant dekorasjoner til kommende forestillinger. Vi starter der han har sitt daglige arbeid, i hallen der scenedekorasjonene monteres sammen før de rulles ut på scenen. Dit kommer dekorasjonene enten fra verksteder på huset eller i lastebiler fra Operaens lager på Karihaugen. Han viser oss skjemaer hengt opp på veggen, ment å skulle forsøke å skape en orden i en svært omskiftelig operativ virksomhet.

Dessuten besøker vi malersalen, sveiseverkstedet og snekkerne. Nå står vi og ser ut på selve hovedscenen, der musikerne fra Oslofilharmonien altså rigger seg til. Men Evjes ivrige blikk er rettet opp.

Evje har jobbet med teater, opera og dans i snart 35 år. – Sjarmen ved å jobbe ved et teater er at det er så langt mellom gjentakelsene og, ikke minst, at alt til syvende og sist handler om kunst og kultur, forteller han. Foto: Tellef Øgrim

– Se opp der to gallerier over scenen, sier Evje og peker på noen gangveier høyt oppe i retning det mørke snorloftet. Der oppe, forklarer han, er den egentlige arbeidsplassen hans. For Evjes tittel er operatør, eller sceneteknisk operatør, og han er altså den som har ansvaret for kjøring av maskineriet som sørger for selve scenskiftene under en forestilling.

Ned på scenen

Det betyr også, som samtalen skal avsløre, at han har førstehånds kjennskap til programvaren som styrer maskineriet, som igjen sørger for at det som skal løftes opp fra scenen, ned på scenen, eller opp fra kjelleren, kommer på rett plass til rett tid. – Nationaltheatret fikk et veldig godt system fra et firma som var gode på lokale tilpasninger. Her på Operaen er leverandøren Bosch. Det er solid og sikkert, ikke like lett å tilpasse, men så går heller ikke Bosch konkurs slik Nationaltheatrets leverandør gjorde, forteller Evje.

Etter å ha fått krystallsyken i 2015 ba Evje seg fritatt fra den krevende operatørjobben oppe på galleriet.

– Jeg ga beskjed om at jeg ikke kunne gjøre jobben lenger, fikk hjelp gjennom Operaens IA-avtale (Inkluderende arbeidsliv, red.anm.) og flyttet ned i monteringshallen, sier han.

Han jobbet i 22 år på scenen på Nationaltheatret før han fikk jobb ved Operaen i 2007. Etter et halvt år i den gamle operaen i Folketeateret ble han med flyttelasset da det satte kursen for Bjørvika bare noen hundre meter ned mot sjøen.

Industripreg

Selv om teateret var mer intimt, og Operaen mer preg av det han kaller «industri», så har han også hatt glede av mer krevende oppgaver og utstyr. Det handler ikke bare om at huset bare er 12 år gammelt.

– På teater kan en rutinert skuespiller selv sørge for å trekke ut tiden dersom et

scenskift skulle svikte. Her følger jo forestillingen musikken, så det er høyere krav til nøyaktighet og mindre muligheter til å justere underveis, utdyper operatøren.

Da han ikke lenger ville jobbe som operatør, fikk han tilbud om en mer administrativ jobb.

– Men det er ikke noe for meg. Nå jobber jeg 100 prosent bak scenen, sier han.

Han pleier å komme en time før arbeidstiden hver morgen, i god tid før de fleste av kollegene hans, rett og slett fordi sykdommen gjør ham sliten tidligere på ettermiddagen enn andre. Krystallsyken har ikke gitt seg, selv om det har gått tre år. Nå har legen har forberedt ham på at han må leve med plagene, men heller ikke tatt fra ham alt håp om at de kan gå over.

– *Du har jobbet med teater, opera og dans i snart 35 år. Hva er sjarmen med en plass som denne?*

Evje innrømmer at jobben kan være krevende. – Dette er jo en veldig variert og spennende arbeidsplass. Men å stå som scenearbeider til man blir 70, det vil jeg nok ikke anbefale, sier han. Foto: Tellef Øgrim

Teaterverdenen er uforutsigbar og spennende. – Ingen dag er helt lik, sier Lasse Evje ved Den Norske Opera & Ballett. Foto: Tellef Øgrim

– Sjarmen ved å jobbe ved et teater er at det er så langt mellom gjentakelsene og, ikke minst, at alt til syvende og sist handler om kunst og kultur. Her er det alltid store doser lek og lyst, teater og musikk, forteller Evje.

Kunstens illusjonister

Nærheten til kunsten kan gi ham gåsehud, for eksempel når han hører en spesiell sang. Men det kan også være vanskelig å jobbe midt i kompleks musikk. Som operatør på forestillinger har han opplevd å måtte «skalke lukene», som han sier, det vil si å lukke lyden helt ute, for å være i stand til å levere nøyaktighet, timing så sikkert og trygt som mulig.

– Rett og slett fordi musikken har vært for krevende til å kunne kombineres med en krevende jobb, sier han.

Det går med flere år med trening for den som vil bli en dyktig operatør, ifølge Evje. Den som får det til, kan ifølge den erfarne teaterarbeideren kalle seg selv en trollmann.

– Jeg pleier å si at vi er illusjonister, ikke på tryllekunstens, men på kunstens premisser, forteller han.

Viktig politisk uavhengighet

Evje har alltid vært organisert, men i

mange år var han medlem av Film- og Teatertechnisk Forening.

– Jeg valgte å gå over til Parat først og fremst fordi jeg likte at organisasjonen var politisk uavhengig. Jeg ville ikke være med på å støtte saker jeg ikke sto for, utdyper han.

Evje sier at politikk og fagforeningsarbeid nok var en viktig og nødvendig kombinasjon for hundre år siden, men at han ikke ser det samme behovet for politikk i fagforeninger nå lenger. Dessuten liker han at det blir konkurranse i fagbevegelsen fordi organisasjonene ellers kan miste sin dynamikk, bli byråkratiske og stoppe opp. Han mener organisasjonene setter seg dersom konkurranse ikke er tilfelle. Det er i dag totalt fire Parat-medlemmer i Den Norske Opera & Ballett.

Sikte høyere

Evje vil ikke helt uten forbehold anbefale sceneteknikerjobb til en ung arbeidssøker anno 2019.

– Da vil jeg i så fall anbefale dem å tenke å sikte mot noe litt oppover i systemet. For eksempel å bli scenemester og videre oppover til en mellomlederjobb. For dette er jo en veldig variert og spennende arbeidsplass. Men å stå som scenearbeider til man blir 70, det vil jeg nok ikke anbefale, avslutter Evje. ■

Operatall

- Ved utgangen av 2018 hadde Den Norske Opera & Ballett 648 ansatte inkludert åremål, engasjement, praktikanter og lærlinger. Staben omfatter 40 ulike yrkesgrupper som orkestermusikere, sangere og regissører side om side med snekkere, skomakere, regnskapsførere og sceneteknikere. Jobbene fordeler seg mellom Nasjonalballetten, Nasjonaloperaen, Operaorkesteret, Operakoret, Barnekoret, Ballettskolen, verksteder, sceneseksjonen og administrasjonen.

- Under overskriften «Teknisk» lister Operaen opp en lang rekke yrkesgrupper som ingeniør, scenetekniker, revisitør, inspisient, forbedrer, påkleder, modist, skomedarbeider og altså operatør, som er Lasse Evjens tittel, selv om han for tiden har andre oppgaver. Det er i alt 12 operatører på DNO&B.

- Det ble produsert 163 forestillinger på hovedscenen i 2018, fordelt mellom opera og ballett. Inkludert formidlingsarrangementer og turnéer fikk Operaen 376 975 besøkende i fjor.

- Institusjonen fikk 625 millioner kroner i offentlige tilskudd og greide i tillegg å tjene inn 160 millioner kroner på egen hånd. Lønns- og pensjonsutgiftene beløp seg til 556 millioner kroner.

- Operaforestillingene på hovedscenen fikk et publikumsbelegg på 86 prosent i 2018. Belegget for ballett på samme scene ligger litt over, på 88 prosent. Turnévirksomheten begrenset seg i 2018 til 16 forestillinger for i alt 6000 publikummere.

Kilde: DNO&Bs årsrapport for 2018

Hovedavtalen i staten forlenges

YS Stat, LO Stat, Unio og Akademikerne stat har blitt enige med Kommunal- og moderniseringsdepartementet om å forleng hovedavtalen uten endringer frem til 31. desember neste år.

Det betyr at det blir nye forhandlinger om hovedavtalen høsten 2020. Leder for YS Stat, Pål N. Arnesen, som forhandler på vegne av Parat og andre YS-forbund, sier mye av det forbundene er opptatt av godt kan ivaretas og løses gjennom den hovedavtalen som allerede foreligger.

Leder i YS Stat, Pål N. Arnesen.
Foto: Vetle Daler

Ønsker full åpenhet rundt NAV-skandalen

Leder i Parat NAV, Agathe Osland Hellesen, ønsker full åpenhet fra statsråden rundt NAV-skandalen og er glad for at arbeidsministeren sikter mot åpenhet rundt følgerkonsekvensene av skandalen.

Parat NAV-lederen mener Hauglies tilrettelegging med fri rettshjelp og oppreisning til alle berørte er riktig. I tillegg vil det bli startet en intern og ekstern granskning. Granskningen skal se på saker også før 2012, som til nå er utgangspunktet for omfanget av skandalesakene. Hellesen ser muligheten for at dette kan avsløre et enda større omfang.

Leder i Parat NAV, Agathe Osland Hellesen. Foto: Helene Husebø

Får lønnet matpause

Nokas Aviation Security på Gardermoen har vært nødt til å forholde seg til ulønnede og fastsatte pauser. Det blir det nå slutt på. Ansatte i sikkerhetskontrollen får igjen lønnede og fleksible matpauser etter iherdig innsats av hovedtillitsvalgt Hege-Charlotte Jacobsen.

Etter påtrykk fra Parats tillitsvalgte har arbeidsgiver snudd og gir de ansatte lønnede matpauser og større fleksibilitet rundt når pausene skal tas. Det betyr at sikkerhetskontrollørene kan få pausen sin mer fleksibelt avviklet og dermed lettere også få kortere pauser i tillegg.

John Andrew Thompson, Hege-Charlotte Jacobsen og Carina Bjerko. Foto: Vetle Daler

Fast rådgiver i Øst

Truls Bjørhei har etter et vikariat blitt fast ansatt som rådgiver i Parats regionavdeling. Bjørhei er utdannet jurist og har lang ledererfaring fra statlig sektor. I tillegg har han vært tillitsvalgt i Arbeids- og Velferdstilsattes Yrkesorganisasjon (AVYO).

Truls Bjørhei.
Foto: Trygve Bergsland

Ny stilling som spesialrådgiver

Ragnar Eggesvik har blitt ansatt som spesialrådgiver for Parats generalsekretær. Han har tidligere vært prosjektleder for vekst og verving i organisasjonen. Eggesvik er utdannet samfunnsviter og har tidligere jobbet i Norges Blindeforbund, før han kom til Parat i 2013.

Ragnar Eggesvik.
Foto: Bente Bjercke

Fast advokatfullmektig

Grete Dieserud har takket ja til fast stilling som advokatfullmektig i Parats juridiske avdeling. Hun vil jobbe med arbeidstid, trygd og pensjon. Dieserud er utdannet bedriftsøkonom og har en mastergrad i rettsvitenskap. Hun har jobbet i Parat siden 2011.

Grete Dieserud.
Foto: Trygve Bergsland

Parat i dialog med Arbeiderpartiet

Selv om Parat er en partipolitisk uavhengig organisasjon er det ifølge leder i Parat, Unn Kristin Olsen, viktig å ha tett dialog med politikerne på Stortinget om arbeidslivspolitiske spørsmål.

Olsen sier Parat besitter høy kompetanse på en rekke områder innen norsk arbeidsliv, en kompetanse stortingspolitikere også kan nyttiggjøre seg. Hun tror det er viktig for Arbeiderpartiet å ha bred kontakt med flere arbeidstakerorganisasjoner, og sier Parat søker god dialog med alle partiene på Stortinget.

Foto: Trygve Berglund

F.v.: Rådgiver Eivind Vad Petersson og Jonas Løvdal, Parat-leder Unn Kristin Olsen, stortingsrepresentant Øystein Langholm Hansen (Ap), nestleder i Parat Anneli Nyberg, stortingspolitikere Svein Roald Hansen (Ap) og Arild Grande (Ap), forhandler Tonje Krakeli Sneen.

Parats regionutvalg (RU)

■ RU region Nord

(Finnmark, Troms, Nordland):

Leder: Lars Raymond Holm, Luftfartstilsynet

E-post: Lrh@caa.no

Åse Helen Andersen, Apotek 1 Hammerfest

E-post: aasehelande@hotmail.com

Anne-Katrine Thomassen, Brønnøysundregisterne

E-post: akt@brreg.no

Tor-Fredrik Olsen, Finnmark Fylkeskommune

E-post: tor.fredrik.olsen@ffk.no

Per-Christian Størkersen, Nordland Fylkeskommune

E-post: perst@nfk.no

Terje Grytdal Roland, Nord-Troms Tingrett

E-post: terje.grytdal.roland@domstol.no, Ungrepresentant

■ RU region Midt

(Nord- og Sør Trøndelag, Møre og Romsdal):

Leder: Morten Mørch, NTNU Trondheim

E-post: Morten.morch@ntnu.no

Grete Kambuås, BOOTS APOTEK, Trondheim

E-post: Gretkam@online.no

Ronny Johannessen, NAV IT Forretningspartner, Steinkjer

E-post: Ronny.johannessen@nav.no

Andreas Sylte, NTNU Ålesund

E-post: Asy@ntnu.no

Ina Maria Hansen, Sykehusapoteket i Trondheim

E-post: ina.hansen@live.no

Håvard Indgaard Rotmo, Heia og Skjerve Bygg AS,

Ungrepresentant

E-post: havard@rotmo.net

■ RU region Øst

(Østfold, Hedmark, Oppland, Oslo og Akershus):

Leder: Hilde Margrete Bjørklund - Cappelen Damm AS

E-post: hilde.bjorklund@cappelendamm.no

Bente Iren Tollefsen Moen - Statens Pensjonskasse

E-post: bente.iren.moen@spk.no

Stein Grindheim - SAS Ground Handling

E-post: stein.grindheim@sas.no

Ronny Kjønso - Asko Øst

E-post: ronny.kjonso@asko.no

Anja P. Ahlstrøm - NIBIO

E-post: Anja.Ahlstrom@nibio.no

Kathrine Fjell fra SAS Ground Handling, Ungrepresentant

E-post: Kathrine.fjell@sas.no

■ RU region vest

(Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane):

Leder: Gro Nondal Buvik, Sognekraft AS

E-post: gro.nondal.buvik@sognekraft.no

Odd B. Eide, Sjøfartsdirektoratet

E-post: Odd.Eide@sjofartsdir.no

Hege Solbakken Sæbø, Stavanger Aftenblad AS

E-post: hege.solbakken.saebo@aftenbladet.no

Tommy Sævareid, Hordaland fylkeskommune

E-post: tommy.saevareid@hfk.no

Erik Andreassen, Gate gourmet i Bergen

E-post: eandreassen@gategourmet.com

Kari Nestaas, Indre Hordaland Jordskifterett, Ungrepresentant

E-post: kari.nestaas@domstol.no

■ RU region Sør

(Aust- og Vest Agder, Telemark, Vestfold og Buskerud):

Leder: Ragnhild Negård - NAV

E-post: ragnhild.negard@nav.no

Nina Ødegård - Universitetet i Sørøst-.Norge

E-post: Nina.Odegard@hvb.no

Cecilie Holt, NAV

E-post: cecilie.holt@nav.no

John-Inge Nerland - Fylkesmannen i Buskerud

E-post: fmbujin@fylkesmannen.no

Anne Britt Skomedal, Vitusapotek Elefantens Kristiansand

E-post: annebritt1962@hotmail.com

Spørsmål til juridisk og forhandlingsavdelingen i Parat

Vi som gir svar i denne utgaven av Parat er:

Lars Petter Larsen
Forhandler

Thore Eithun Helland
Advokat

Tonje Krakeli Sneen,
Forhandler

Pia Helene Willanger
Forhandler

Anders B. Lindstrøm
Leder juridisks avd.
Advokat

Sigurd Øyvind
Advokat (H)

Har du spørsmål til juristene eller til forhandlingsavdelingen, kan du sende spørsmålene til trygve.bergsland@parat.com. Vi hjelper deg som medlem med alle typer problemstillinger knyttet til arbeidsforhold og tolkning av avtaleverket. Du kan også ta kontakt med oss når det er behov for skriftlig og muntlig rådgivning i forbindelse med omorganisering, nedbemanningsprosesser, ferie, arbeidstidsordninger, trygdespørsmål og lignende.

Røde dager

Min turnus tilsier at jeg i år skal jobbe noen røde dager i jula. Min arbeidsgiver vurderer bemanningsbehovet dag for dag, og gir noe fri. Har jeg likevel krav på både lønn og helligdagstillegget siden dagene er avtalt i arbeidsplanen?

Kjell

Svar: Arbeidsgiver har lønnsplikt for ordinært arbeid som fremkommer av utgitt arbeidsplan, selv om du får fri. Tillegget du viser til, er et ulempetillegg der du som utgangspunkt må ha vært påført ulempen for å få tillegget.

Dersom du på forhånd får varsel om at du ikke trenger å møte opp til vakt på oppsatt arbeidsplan en slik helligdag, har arbeidsgiver likevel lønnsplikt for ordinær lønn (inkl. ev. skifttillegg), men du har ikke krav på ulempe-

tillegget som følger av tariffavtalen for denne vakta. Dersom du er på jobb, men får lov til å gå hjem tidligere enn oppsatt vakt, tilkommer ordinær lønn for hele vakta, samt ulempetillegg for de timene som er arbeidet. Det er noen tariffavtaler som har en bestemmelse om at du også skal ha ulempetillegg for hele vakta om du har møtt på arbeid, men får lov til å gå hjem før vakta er slutt.

Lars Petter

Forsøpling

Samboeren min og jeg har reiset mye rundt på countryfestivaler, men vi er enige om at vi ikke lenger kan bruke campingvognen vi har hatt i alle år. Etter at jeg kom tilbake fra en lengre reise, viser det seg at samboeren min har gravd ned campingvognen. Jeg er redd han kan ha gravd ned andre ting også. Skal jeg bare la søppelet ligge, eller bør jeg gjøre noe med det?

Turid-Iren

Svar: Du bør ta kontakt med riktig etat i kommunen og rådføre deg om hva du skal gjøre, for dette vil nok være brudd på forurensingsloven. En campingvogn er spesialavfall som skal fraktes til et sted som kan håndtere slikt avfall. I loven er det også et generelt forbud mot forsøpling. På sikt kan avfallet forurense grunnvannet, og det kan spre seg til andre eiendommer. Dersom du og samboeren ikke ordner opp, kan det bli gjort vedtak om tvangsmulkt, og i verste fall kan dere bli bøtelagt og idømt fengsel i inntil ett år. Ta kontakt med kommunen med en gang.

Thore

Planleggingsdag i barnehagen

Har jeg rett til fri når det er planleggingsdag i barnehagen?

Johannes

Svar: Arbeidsmiljøloven har ingen bestemmelser som regulerer arbeidstakers rett til fri/permisjon ved barnehageinnkjøring, skolestart eller planleggingsdager. Mange tariffavtaler har imidlertid bestemmelser om dette. Er det inngått tariffavtale på din arbeidsplass, bør du derfor sjekke denne; særlig reglene om korte velferdspermisjoner. Uten tariffavtale kan du selvfølgelig forhøre deg med din arbeidsgiver om å få fri, med eller uten lønn. Ofte må arbeidstaker ta av feriedagene sine eller auspasere overtid.

Tonje

Lønnsoppgang

Jeg vet at lønnsforhandlingene i min virksomhet er ferdig, innen fristen 31. oktober. Men når får jeg vite om jeg gikk opp i lønn?

Anonym

Svar: Det er arbeidsgiver som skal informere om resultatet fra forhandlingene. Protokollen er offentlig når alle parter har signert den. De fleste vil få den nye lønnen på første lønnskjøring etter forhandlingene, men i store virksomheter så kan det ta lenger tid å føre inn ny lønn på alle ansatte. Hvis du fikk høyere lønn under forhandlingene, vil ny lønn gjelde fra 1. juli 2019. Det betyr at du får etterbetalt tillegget fra denne datoen. Jeg anbefaler deg å kontakte ledelsen eller HR for å få kjennskap til forhandlingsresultatet.

Pia

Deltidsansattes rettigheter

Jeg jobber i 50 prosent stilling. Denne våren var det nedbemanninger på grunn av svikt i omsetningen. For en måned siden ble imidlertid én av de oppsagte ansatt igjen i 50 prosent stilling, fordi vi fikk mer å gjøre. Jeg har lenge hatt et ønske om å gå opp i 100 prosent stilling, og har hørt at deltidsansatte har fortrinnsrett til å få utvidet sin stilling fremfor at det foretas nyansettelser. Er det sånn at jeg egentlig hadde krav på å få 100 prosent stilling?

Marte

Svar: Det er riktig at arbeidsmiljøloven gir deltidsansatte en fortrinnsrett til utvidet stilling fremfor at arbeidsgiver foretar nyansettelse. Forutsetningen er at arbeidstakeren er kvalifisert for stillingen, og at det ikke innebærer vesentlig ulempe for arbeidsgiveren. I ditt tilfelle er problemet at din fortrinnsrett «kolliderte» med fortrinnsretten til nyansettelse som oppsaget arbeidstakere i ett år etter oppsigelsen. Denne «kollisjonen» i fortrinnsretten til deltidsansatte og oppsagte, har lovgiver løst ved å slå fast at

opsagtes fortrinnsrett går foran deltidsansatte fortrinnsrett (lovens § 14-3 nr. 4). Din arbeidsgiver har med andre opptrådt riktig ved å gi de oppsagte tilbud om ny ansettelse.

Anders

Trekk i lønn

Jeg har fortsatt å amme datteren min etter fødselspermisjonen, og funnet en praktisk ordning på dette med arbeidsgiver. Men arbeidsgiver trekker meg i lønn for ammetiden. Har de anledning til det?

Svar: Etter arbeidsmiljøloven har du krav på fri for å amme, og retten gjelder så lenge du ammer barnet ditt. Retten til lønnet ammetid gjelder kun i barnets første leveår, og er begrenset til en time per dag forutsatt at den avtalte arbeidstiden er på minimum sju timer. Dette gjelder i det private. I det offentlige følger det av hovedtariffavtalen i staten at arbeidstaker har rett til ammeferie med full lønn i inntil to timer per dag. Tilsvarende gjelder i kommunene.

Sigurd Øyvind

				SNobb	STATS-RAD	HISSIGE	▼	BORE-PLATT-FORM	SPISS PUBLIKA-SJON	▼
				▶				PINE		
								RØYK-STUE		
				IRRI-TERTE						
				EN AV ODINS RAVNER						FOR-HØY-NING
MILITÆR-POLITI				STEGET						
				100 m2						
DIS-FAVØR	↓	FENO-MEN	▼	ALVOR-LIG	POKER-HÅND	NAKEN-BILDE		SALIG-HET	FOR-FÅTTER	
▶		SKJULTE							BYGE	
						FOR-DERVE				
STRYKE UT							↗			
									↘	
TOPP-MENN						KRYPER			SLIT	
						OLD-TIDSBY			LEVER	
▶							↑	PERMA-NENT	LAGE TØY	
									FØLSOM	
KJEDE-LIG	↔							BETLE		
FORE-VISE	↓	BIBEL-NAVN			GASS				KAN KRATT VÆRE	
		ELV								
NORSK FOTBALL-SPILLER					FYRSTE-DØMME				5	
					LETT-FÅTTELIG				BETALE	
▨	↘			→			↗	DEL-STAT I USA	EN BRUMM	
									STRENGE-INSTR.	
FLAT	HAV-ØRN	BIL-ORGANI-SASJON	JEG		PLOG	KULØR				
						PIKE				
▶									LEGGER NOEN PÅ DAMENE PÅ FEST	
TA IGJEN								KAMP-PLASS		
NAVI-TETEN										

MINI KRYSSORD

1	2	3		4	5	6
7			■	8		
9			10			
11						
	■	■		■	■	■
12	13	14		15	16	17
18						
19			■	20		
21						

Vannrett

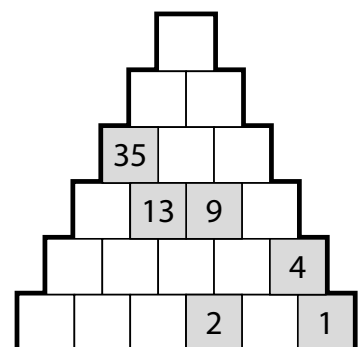
- 1. Mangegift
- 7. Felespiller
- 8. Solo
- 9. Tillitsmann
- 11. Overtrekket
- 12. Versoppbygging
- 18. Hølja
- 19. Pike
- 20. Skinn
- 21. Mer vis

Loddrett

- 1. Basseng
- 2. Treet
- 3. Spradbase
- 4. Overføring
- 5. Pikenavn
- 6. Herrer
- 10. Renske opp
- 12. Skitt
- 13. Dyr
- 14. Troika
- 15. Snylter
- 16. Ledd (fl. tall)
- 17. Rake

TALL PYRAMIDEN

Alle feltene skal fylles med tall. Noen tall er fylt inn på forhånd, og dette utgjør summen av tallene i de to feltene under. Du må sette inn begge tallene i de to tilstøtende feltene for å finne tallet i feltet over, og motsatt, du finner tallet i et felt ved å trekke tallet i feltet ved siden av fra tallet i feltet over.

Løsningen på kryssordet i medlemsbladet Parat nummer. 3 – 2019 er: «FINNES DET NOE SPENNENDE HER MON TRO» Den heldige vinneren er: Einar Slettedahl, fra Siljan. Frist for å sende inn løsning på neste kryssord er: **7. februar 2020.**

Vi trekker én vinner hver gang. Send løsningen til redaksjonen, enten som e-post til trygve.bergsland@parat.com eller ordinær post til: Parat, Postboks 9029, Grønland, 0133 Oslo

Husk å merke e-posten/konvolutten «Kryssord 4/2019». Husk også å skrive på ditt eget navn og adresse.

Premie: Horizon, alpukka-pledd av 50 prosent alpukkaull, 40 prosent fåreull og 10 prosent mikrofiber. Pleddet er Fair Trade-sertifisert. Målene er 130x200 centimeter (se foto).

Løsning:

Navn:

Adresse:

SUDOKU

		8	2		9	7	
	1	3		9			
	4		6		8		3 2
6	8					4	
		9	1		5	6	2
	5		3		6	7	
1	7				3		6
	2			6		4	
		6			4	2	8

Lett

© Bulls

		8		1	2				4
				6		7	1		
	5				8	4		3	
			2						
					7				
	7				6	8		2	5
2			5	4	6	7	8		
					1	2	5	3	
7									1

Middels

© Bulls

8			3	9				
	6	7			8	4		
					2			
		4	6	7	9			
9				3				
	1							2
		2			4		1	
			1			3		
		9				7	4	

Vanskelig

© Bulls

R	R	F	L	P	Ø	L	N	N	A	V	R	D	V	K
E	E	A	Z	A	N	F	Ø	R	E	R	R	O	L	O
T	T	N	Ø	S	R	Q	G	N	H	K	U	I	A	D
S	K	G	D	K	Q	Æ	F	N	S	K	L	C	K	L
O	E	S	R	R	O	M	A	X	L	O	L	C	O	T
L	N	T	A	I	O	L	Ø	M	E	L	A	A	N	M
K	E	U	P	X	Q	D	O	P	I	B	T	P	I	E
E	B	T	E	P	E	W	Y	G	E	S	O	R	S	D
V	Z	S	N	H	B	L	O	Å	I	I	R	A	K	G
I	J	T	E	Z	K	L	U	F	Y	S	N	C	M	N
R	D	Y	C	E	O	H	F	W	D	W	K	V	X	E
N	M	R	S	N	Æ	R	E	T	N	E	S	E	Y	L
E	Æ	L	U	A	N	V	E	N	D	B	A	R	Z	I
H	Ø	R	T	K	A	T	N	O	K	Z	K	Z	I	C
P	P	Z	D	E	T	S	E	T	L	E	B	O	B	I

KRYSS OG TVERS

Finn alle ordene. Ordene kan stå vannrett, loddrett eller diagonalt, og kan ofte stå skrevet baklengs.

- ANFØRER
- ANVENDBAR
- BELTESTED
- BENEKTER
- CARPACCIO
- DRAPENE
- FANGSTUTSTYR
- HENRIVE
- ISBLOKK
- KLOSTER
- KONTAKT
- LAKONISK
- LENGDE

- PØLSEKLYPE
- ROMA
- RULLATOR
- RUNOLOGI
- SENER
- VANNLØP
- ØKOLOGISKE

Ordplunder

Bokstavene i ordet under har blandet seg litt. Kan du finne fram til riktig ord ved å plassere bokstavene i riktig rekkefølge i de hvite feltene?

Den grå teksten på siden gir deg noen hint. Skjul teksten om du ikke vil ha hjelp.

D T P S U N R E E

FYLL INN ORDET:

--	--	--	--	--	--	--	--	--

NOEN SMÅ HINT

- Ordet starter med bokstaven S
- En eksplosiv avslutning
- Løpende

PARATS TRENINGSSIDE MED HJERNETRIM

Sender du oss løsningen på alle oppgavene på denne siden, er du med i trekningen av et Horizon, alpaka-pledd av 50 prosent alpakaull, 40 prosent fåreull og 10 prosent mikrofiber. Pleddet er Fair Trade-sertifisert. Målene er 130x200 centimeter (se foto).

Frist for å sende inn løsningen er **7. februar 2020**.

Vi trekker én vinner hver gang. Send løsningen til redaksjonen, enten på e-post til trygve.bergsland@parat.com, eller ordinær post til: Parat, postboks 9029 Grønland, 0133 Oslo. Husk å merke e-posten/konvolutten «Hjernetrim 4/2019».

Vinneren av hjernetrim i 3/2019 er Anne Skatvedt Løvdal, fra Tønsberg.

Frihet i arbeidshverdagen

Det er i skrivende stund rundt et år siden jeg ble valgt til nestleder, og jeg nærmer meg et halvt år som konstituert leder av Parat. Som med alle andre tillitsvalgtverv, bringer dette vervet med seg mye arbeid, ny lærdom, nye forhandlingsteknikker og mange nye bekjenskaper og vennskap.

Det aller gjeveste med vervet er å være ute og treffe tillitsvalgte og medlemmer. Det være seg på konferanser, årsmøter, medlemsmøter eller virksomhets- og bedriftsbesøk. Det er utrolig givende å hver dag få lov til å jobbe med det beste man vet, og jeg er utrolig ydmyk for å inneha det øverste tillitsvervet i Parat.

Jeg har særlig hatt stor glede av å jobbe med årets flaggsak. Flaggsaken for 2019 har hatt kompetanse som tema, og selv om denne flaggsaken og dette året nå nærmer seg en slutt, vil det ikke si at Parat ikke lenger vil ha fokus på kompetanseområdet. Kompetanse vil stå høyt på Parat sin dagsorden også neste år, og vi vil fortsette det gode arbeidet både internt i Parat, i YS og opp mot Regjeringen og Stortinget, og i arbeidslivet generelt.

Neste års flaggsak er «Ledelse på norsk». Norge har et av de beste partssamarbeidene i verden, med samarbeidet nedfelt i både lovgivning og avtaleverket. Vi har en god balanse mellom arbeidsgivers styringsrett og arbeidstakernes medbestemmelse og medvirkning. Likevel har lederutdanningene i Norge i stor grad bakgrunn i engelsk og amerikansk lederfilosofi. Så å si alle lærebøker har sitt utspring fra Storbritannia eller USA. Der står det lite om den norske modellen, partssamarbeid og medbestemmelse.

Vi hører til stadighet at det er et press på medbestemmelsen i Norge, og vi har tillitsvalgte som opplever dette i hverdagen. Jeg har et inntrykk av at norske politikere skryter av den norske modellen så fort de er utenfor Norges landegrense, men ikke tar innover seg det stadig økende presset på medbestemmelsen her til lands. Hele velferdssamfunnet er bygd på partssamarbeidet og den norske modellen, og om denne modellen står for fall, blir vi et ledd svakere.

Berit Sund, som har forsket på den norske lederstilen, skriver i sin bok «Typisk norsk å være (selv)god» følgende: «Samarbeidsmodellen fører til flatere organisasjoner og mindre behov for hierarki». Hun beskriver hvordan demokratiske rettigheter og ansattnivå fører til mer representasjon og medvirkning i egen

arbeidshverdag. Dette fører igjen til innflytelse, engasjement og involvering. «Ansatte på norske arbeidsplasser har en utstakt grad av frihet og medbestemmelse i sin egen arbeidshverdag», skriver hun.

Det er slik vi vil det fortsatt skal være i Norge, og derfor vil vi verne om den norske lederstilen. Vi vil at ledere i Norge også for fremtiden skal lede ut ifra en lederfilosofi bygget på den norske modellen. Slik kan vi sikre at vi fremdeles har verdens beste arbeidsliv med høy effektivitet, stor omstillingsvilje, en sterk medbestemmelse og stor grad av medvirkning.

Jeg ønsker dere alle en flott vinter.

«Vinteren er kommen. Se, hvor hvit den lyser!»
Henrik Wergeland

Unn Kristin Olsen. Foto: Vette Daler.

UK. Olsen

Unn Kristin Olsen
Leder i Parat

Facebook: facebook.com/UnnKristinOlsenParatYS

Hjelp når du trenger det!

Trenger du hjelp med spørsmål knyttet til lønn, tariff, arbeidsforhold, medlemskap og kontingent, kan du nå enten kontakte din tillitsvalgte eller hovedtillitsvalgte, eller du kan kontakte Parat direkte. Kontakt gjerne ditt nærmeste regionkontor først, så veileder de deg videre. På disse sidene finner du kontaktinformasjon både til Parat og Farmasiforbundet. Husk at du alltid kan kontakte oss på 21 01 36 00 eller medlem@parat.com.

Farmasiforbundets hovedtillitsvalgte

Private apotek

Boots

Gruppeleder Inger Johanne Opseth

Boots apotek Elverum
Telefon: 977 85 188
ij.opseth@boots.no

Apotek1

Gruppeleder Ann-Karin Berggren

Apotek 1 Løven, Sarpsborg
Telefon: 900 97 615
ann-karin.berggren@apotek1.no

Vitusapotek

Gruppeleder Anita Sveum Nilsen

Vitusapotek Sandvika
Telefon: 67 55 19 00 / 970 60 141
anita_sveum_nilsen@hotmail.com

Sykehusapotek

Midt:

Liv Reisch

Sykehusapoteket i Trondheim
Telefon: 73 86 42 00 / 924 10 932
liv.reisch@sykehusapoteket.no

Vest:

Gunvald Iversen

Haukeland sykehusapotek
Telefon: 988 34 655
gunvald.iversen@sav.no

Sør-Øst:

Eva Irene Holmen

Sykehusapoteket sør/øst
Telefon: 926 33 390
eva.irene.holmen@sykehusapotekene.no

Nord:

Beate Borge

Sykehusapoteket i Tromsø
Telefon: 415 13 546
beate.borge@sykehusapotek-nord.no

Parats regionkontorer

Oslo:

Lakkegata 23
ost@parat.com

Rådgiver Bjørn Are Sæther

bjorn.are.sether@parat.com
Telefon: 959 77 054

Rådgiver Truls Bjørhei

truls.bjorhei@parat.com
Telefon: 456 03 093

Rådgiver Nathalie Gullager

nathalie.gullager@parat.com
Telefon: 482 84 449

Rådgiver Ståle Botn

stale.botn@parat.com
Telefon: 476 16 392

Tønsberg:

Grev Wedelsgt. 12
sor@parat.com

Rådgiver Unn Kristin Johnsen

unn-kristin.johnsen@parat.com
Telefon: 934 80 218

Tromsø:

Grønnegata 3B
nord@parat.com

Rådgiver Bjarne Rohde

Bjarne.Rohde@parat.com
Telefon: 993 07 930

Kristiansand:

Vestre Strandgt. 42
sor@parat.com

Rådgiver Marianne Hårtveit

marianne.haartveit@parat.com
Telefon: 971 67 293

Bergen:

Strandgaten 1
vest@parat.com

Advokat Ketil Mæland-Johansen

ketil.maeland-johansen@parat.com
Telefon: 982 55 809

Rådgiver Jørgen Dræge

jorgen.draege@parat.com
Telefon: 404 54 606

Rådgiver Laila Sæterdal

laila.saterdal@parat.com
Telefon: 481 84 995

Trondheim:

Kjøpmannsgt. 25
midt@parat.com

Rådgiver Anita Rosmæl

anita.rosmal@parat.com
Telefon: 936 15 942

Rådgiver Bente Hermanstad

bente.hermanstad@parat.com
Telefon: 915 90 708

Sliter du med magen?

NYHET!

KUN I APOTEK

Gjør **treg mage** normal igjen innen 3 dager

HUSK® Magebalanse inneholder:

Psyllium frøskall*

- ✓ LavFODMAP-fiber
- ✓ Uten sukker eller søtstoffer

PENGENE
TILBAKE
GARANTI

Finnes også som kapsler

HUSK
MAGEBALANSE

- BRA FOR FORDØYELSEN
- TARMREGULERENDE
- HJELPER MOT TREG MAGE

Gratis prøver fåes på
www.gladmage.no